

Från fall till fall

En kvalitativ studie om socialsekreterares perspektiv på barns delaktighet i utredningar

Malin Algotsson, Therese Gustafsson och Karin Gustafsson

Examensarbete, 15 hp, kandidatuppsats

Socialt arbete

Jönköping, juni 2015

Handledare: Aimée Ekman, Universitetslektor socialt arbete

Examinator: Gunilla Nilsson, Universitetslektor socialt arbete

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla socialsekreterare som ställt upp på våra intervjuer. Utan deras erfarenheter och kunskaper de delat med sig av hade det inte blivit någon uppsats.

Ett stort tack vill vår handledare Aimée Ekman som kommit med värdefulla tips och kommentarer, samt hållit oss på banan under tidens gång.

Ett sista tack vill vi ge våra nära och kära för deras stöd och tålamod under tiden vi arbetat med denna uppsats.

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att öka förståelsen för hur socialsekreterare resonerar kring barns delaktighet vid beslutsprocesser. Undersökningen är kvalitativ och baseras på halvstrukturerade intervjuer som har genomförts med elva socialsekreterare. Samtliga arbetar med barnutredningar i olika kommuner. Studien har en induktiv ansats och har skrivits ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Av intervjuerna har en tematisk analys gjorts, där tre teman blev centrala. Det första temat, flexibilitet, handlar om hur socialsekreterarna anpassar sig efter barnet, syftet med mötet och barnets ålder. Det innebär att de måste vara flexibla i hur de informerar och blir informerade. Andra temat, relation, handlar om hur socialsekreterarna ser på relationens betydelse för barns delaktighet. Några socialsekreterare tycker att relationen har en stor betydelse medan andra inte har lagt stor vikt vid det. Det sista temat, påverkansfaktorer, handlar om hur barns möjlighet till delaktighet i utredningar har ökat med tiden och tar upp faktorer som kan påverka. Alla teman handlar om socialsekreterares perspektiv på barns delaktighet och hur det skiljer sig från fall till fall i olika möten med barn.

Nyckelord: socialsekreterares perspektiv, flexibilitet, relation, påverkansfaktorer, barnutredning.

Summary

In a case by case basis - A qualitative study of Social Workers' perspective on children's participation in assessments.

The purpose of this study is to increase the understanding of how social workers reason about children's participation in decision-making. The study is qualitative, with, semi-structured interviews being conducted with eleven social workers, in different municipalities, working with children assessments. The study, which has an inductive approach, has been written from a social constructionist perspective. Analysis of the interviews was conducted in the style of a thematic analysis, where three themes were central. The first theme, flexibility, is about how social workers adapt to the child, the purpose of the meeting and the child's age. This means that they must be flexible in how they inform and be informed. The second theme, relationship, is about how the social workers look at the relationship's importance to children's participation. Some social workers believe that the relationship is of great importance, while others haven't put much emphasis on it. The last theme, influencing factors, is about how children's opportunity to participate in decision-making has increased over time and factors that may affect. All themes are about social workers perspective on children's participation and how it differs from case to case in various meetings with children.

Keywords: social workers perspective, flexibility, relationship, influencing factors, child assessment.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
2. Syfte och frågeställningar	7
3. Bakgrund	7
3.1 Begreppsdefinitioner	7
3.2 Historisk utveckling.....	7
3.3 BBIC	9
3.4 Vuxnas förståelse och inställning	9
4. Tidigare forskning	9
4.1 Barnets perspektiv- bristande delaktighet	10
4.2 Riktlinjer för delaktighet	11
4.3 Barn som subjekt eller objekt.....	12
4.4 Delaktighet på barns nivå	12
4.5 Relationens betydelse	12
5. Teoretiskt ramverk	13
5.1 Social konstruktionism.....	13
5.2 Handlingsutrymme	14
6. Metod och tillvägagångssätt	16
6.1 Tillvägagångssätt	16
6.2 Litteratursökning.....	16
6.3 Urval	16
6.4 Avgränsningar	17
6.5 Intervjuguide.....	17
6.6 Genomförande av intervjuer	17
6.7 Validitet	18
6.8 Reliabilitet	18
6.9 Generaliserbarhet	19
6.10 Analysmetod.....	19
6.11 Etiska överväganden	19
7. Resultat och analys	20
7.1 Flexibilitet	21
7.1.1 Informera och bli informerad.....	21
7.1.2 Beakta barnets egenskaper och attityder	25
7.1.3 Anpassning efter situationer	26
7.2 Relation	28
7.2.1 Skapa närmre relation	28
7.2.2 Beakta barnets inställning till relation	29
7.2.3 Beakta föräldrar och samtycke	30
7.3 Påverkansfaktorer	32
7.3.1 Bedömning- delaktig eller ej.....	32
7.3.2 BBIC	33
7.3.3 Tidsbrist	34

8. Diskussion.....	35
8.1 Resultatdiskussion	35
8.1.1 Flexibilitet.....	35
8.1.2 Relation.....	37
8.1.3 Påverkansfaktorer	38
8.2 Metoddiskussion	39
9. Slutsatser	39
9.1 Förslag till vidare forskning	40
10. Referenser	41
Bilaga 1	45
Bilaga 2	46
Bilaga 3	47

1. Inledning

Dikt om barnets bästa.
Ingen kan se vad jag tänker
ingen kan se min inre själ
Jag vill inte att någon ska säga att jag är ful.
Jag vill att alla ska tro mig.
Det är bra om jag får välja var jag vill bo.
Mitt bästa är om jag får bra och får leva i trygghet.
Malin, 11 år
(SOU 1997:116, s.81)

I dikten framställer Malin att hon vill leva i trygghet och att kunna få bestämma vart hon vill bo. Att barn ska få möjlighet att vara delaktiga i vart de ska bo är något som styrks både i socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och Barnkonventionen (Förenta nationerna, 1989). Där står bland annat att barn ska ha rätt att vara delaktiga när det gäller beslut som rör dem själva och att vuxna ska lyssna på deras åsikter.

Även fast det finns stadgat i lagtext och Barnkonvention att barn ska få möjlighet att vara delaktiga, visar tidigare forskning att det inte är så i praktiken. Studier med barn har påvisat att de inte känner sig delaktiga och att de inte känner att socialsekreteraren lyssnar på deras åsikter (Andersson & Rasmusson, 2006; Barnombudsmannens, 2011; Cashmore, 2002; Mitchell, Kuczynski, Tubbs, & Ross, 2010).

Med tanke på att det står klart och tydligt i lagtext och konvention att barn ska vara delaktiga är det en problematik i att barn som har kontakt med socialtjänsten inte känner att de själva får vara involverade i sina utredningar. Johansson och Karlsson (2013) skriver om varför det är viktigt med barns rättigheter. De lyfter exempel av att är barn små och i behov av extra skydd, stöd och omsorg för att klara sig själva i världen. Enligt författaren är alla barn, oavsett ålder, medborgare och har därigenom vissa rättigheter.

Det är socialsekreteraren som har ansvaret för hur barns ärenden utformas. Därför är utgångspunkten i denna studie att belysa socialsekreterarnas perspektiv på barns delaktighet och hur de arbetar för att göra barn delaktiga i beslutsprocesser. Med delaktighet menas att ha ett medinflytande och vara aktivt medverkande i processen (Delaktighet, u.å.). I studien kan delaktighet beskrivas som att barn ska få en chans att uttrycka sina åsikter till sin socialsekreterare och möjlighet att kunna påverka ett beslut.

Förhoppningen är att studien ska ge en bredare förståelse för vilken betydelse socialsekreterare har för att öka barns möjligheter till delaktighet. Studien har en induktiv ansats och skrivs ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att öka förståelsen för hur socialsekreterare resonerar kring barns delaktighet vid beslutsprocesser.

Studiens frågeställningar är:

- Vad beskriver socialsekreterare som viktigt i sitt arbete med att göra barn delaktiga i utredningar?
- Vilka faktorer, som påverkar barns delaktighet, lyfter socialsekreterare fram?

3. Bakgrund

Avsnittet börjar med en förklaring av begrepp som används i studien. Sedan presenteras den historiska utvecklingen kring barns delaktighet samt en introduktion av Barns Behov I Centrum (BBIC), vilket är ett system för dokumentation och handläggning i utredning. Dessutom presenteras ett stycke om hur barns delaktighet kan påverkas av vuxnas attityder. Underrubrikerna som behandlas är *begreppsdefinitioner*, *historisk utveckling*, *BBIC* samt *vuxnas förståelse och inställning*.

3.1 Begreppsdefinitioner

I studien har begreppet *hen* använts. Hen är ett könsneutralt pronomen som används istället för hon eller han (Hen, u.å.).

I studien används begreppet *barn*. Nationalencyklopedin definierar barn (u.å.) som människor under fasen från födsel till vuxen ålder. Den juridiska definitionen av barn varierar beroende på sammanhanget men från sin födsel har barnet rättskapacitet. Myndighetsåldern är 18 år, och i lagens mening betraktas hen då som vuxen (Barn, u.å.). För enkelhetens skull benämner vi alla som barn istället för *barn och ungdomar* som skulle varit ett alternativ. I studien pratar socialsekreterarna själva om yngre och äldre barn, utan att definiera deras ålder. Utifrån hur socialsekreterarna pratar om barns ålder är gränsen mellan äldre och yngre barn flytande.

3.2 Historisk utveckling

Barns förutsättningar är något som länge har diskuterats och blivit belyst. Nordenfors (2010) diskuterar att barn har fått rättigheter och att barns delaktighet i samhället har ökat med tiden men att mycket arbete återstår. Forkby och Larsson (2007) skriver att tidigare utgick svensk lagstiftning inte från principen att barn hade rättigheter. Den var istället uppbyggd utifrån att främst föräldrar och myndigheter ansågs ha skyldigheter gentemot barnen.

1900-talet kan ses som det århundrade då barn fick mer inflytande. Barn stod i fokus när välfärdsstaterna arbetade för att förbättra deras plats i samhället. Att arbetet påbörjades kan enligt Sandin och Halldén (2003) bero på att synen på barn och föräldraskapets ideologier har förändrats i takt med samhällets utveckling. Författarna skriver att barnets bästa har fått en central roll i samhället och det har påverkat interaktionen mellan staten, de professionella och barnen. Rädda Barnen (2010) skriver att det första internationella avtalet om barns rättigheter skapades 1924. Detta i samma våg som kvinnlig rösträtt infördes över Europa och andra delar av världen. Det var det året som Nationernas förbund antog Genève-deklarationen om barns rättigheter. Barnen tillskrevs rätt till beskydd, försörjning, omsorg och så vidare. Deklarationen 1924 om barns rättigheter var starkt paternalistisk och den rörde inte alls frågan om barns inflytande eller rätt att bli hörda. Den andra deklarationen om barns rättigheter antogs av Förenta Nationerna 1959, och innebar en tydlig expansion av den ursprungliga definitionen av barns rättigheter. Fler rättigheter lades till och en starkare betoning av det universella i barns rättigheter gav den nya deklarationen en mer allmän, medborgerlig karaktär (Rädda Barnen, 2010). Deklarationen från 1959 vädjade till myndigheter, vuxna och organisationer att erkänna barns rättigheter och säkerställa att de följs genom lagstiftning. Deklarationen tog upp att barns bästa ska vara i åtanke och de grundläggande rättigheterna om barns rätt till mat, bostad och vård (Unicef, u.å).

Schiratzki (2003) skriver att barnrätten uppstod under 1990-talet. Det innebar att barnet fick egna rättigheter kring att de ska bli lyssnade på i en rättslig prövning. Författaren skriver att barnets bästa ska tas tillvara samt att barn har rätt att behandlas lika inför lagen. Under tiden som barnrätten uppstod skedde något som kan kallas globalisering av samhället och till svar på detta kom år 1989 Förenta Nationernas Konvention om barns rättigheter. Konventionen har stöd av alla världens länder förutom två och skapades för barns rättigheter i samhället. Barnkonventionen är ett rättsligt bindande världsomfattande avtal och består av 54 artiklar som på olika sätt beskriver barns rättigheter. Barnkonventionen fokuserar på att barn har egna rättigheter och att de inte är vuxnas ägodel (Förenta Nationerna, 1989).

De senaste decennierna har även den sociala barn- och ungdomsvården genomgått stora förändringar. Barnets ställning har stärkts i lagstiftningen vid flera tillfällen och kraven på dokumentation har ökat i syfte med att stärka rättssäkerheten för den enskilde individen (Socialstyrelsen, 2015). På 1990-talet fick barns rättigheter större inflytande i den svenska lagstiftningen. De lagar som det rör sig om är Föräldrabalken 6 kap samt Socialtjänstlagen (Schiratzki, 2003). I Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) 1 kap 2§, 11 kap 10§ står att barn ska beaktas vid beslut som rör dem själva och det innebär att barn ska få möjlighet att vara delaktiga vid olika former av beslutsprocesser. Det betyder att barn har rätt att få uttrycka sina egna åsikter och att vuxna ska lyssna på vad de har att säga. Socialstyrelsen (2013) tar upp att den aktuella svenska barnavårdsforskningen och lagstiftningen är utgångspunkten för BBIC. I nedanstående avsnitt kommer BBIC redogöras.

3.3 BBIC

Enligt Socialstyrelsen (2013) har familjevården tidigare fått kritik för att de bland annat inte möjliggjorde för barn att komma till tals vid utredningar. Denna kritik togs emot och ledde till att Socialstyrelsen, forskare och sju kommuner tillsammans skapade ett system. Systemet hade målet att skapa ett likartat arbete med utredning, planering och uppföljning. Ett långt utvecklingsarbete resulterade i BBIC där utgångspunkten är att barnet ska vara i centrum och arbetet ska skapa en helhetssyn när det gäller barnets utveckling. Socialstyrelsen (2013) erbjuder socialtjänsten i alla svenska kommuner att arbeta efter BBIC. Systemet utgår ifrån en triangel där barnet står i fokus och triangeln återspeglar de mänskliga rättigheterna som barnet har enligt Barnkonventionen. Utifrån barnet i centrum utreds sedan barnets behov, föräldrarnas förmåga samt familj och miljö.

3.4 Vuxnas förståelse och inställning

Barns rättigheter handlar enligt Barnombudsmannen (2006) mycket om attityder. Vuxna utgår ofta från andra värderingar och agerar annorlunda gentemot barn än när det gäller vuxna. Det beror ofta på att vuxna inte tycker att barn och ungas vardagsfrågor är lika viktiga som deras egna. Enligt Barnombudsmannen (2006) är det även vanligt att vuxna utgår ifrån sina egna tolkningar av barns behov och önskemål och tror sig veta vad som är bäst för dem. Men precis som vuxna vill barn bli respekterade och lyssnade på, de vill helt enkelt vara med och påverka. Barn har ofta stor förståelse för att de inte alltid kan få som de vill och inser att de inte alltid kan bestämma, men de önskar att få en rimlig förklaring till varför det inte går eller är lämpligt.

Barnombudsmannen (2006) skriver dessutom att utmaningar ligger hos vuxna att förstå och respektera barn för att få ansvarstagande barn som trivs med sin tillvaro. I SOU 1997:116 redogörs för att det är främmande för många vuxna att barn ska ha en åsikt av betydelse och att de har någonting viktigt att lära vuxna. Barn har kompetens för att medverka vid beslut som rör deras omgivning och situation utefter sin ålder och mognad, men de behöver vuxnas stöd för att kunna utveckla den förmågan. Att barn ska ges tillfälle att uttrycka sina åsikter innan beslut fattas som rör dem själva kan vara en ovan tanke för många vuxna skriver författaren. Fortfarande saknas enligt rapporten SOU 1997:116 formella strukturer som möjliggör att barns synpunkter tillvaratas på ett sätt som resulterar i synbara spår i samhällsbesluten.

4. Tidigare forskning

Tidigare forskning om barns möjligheter till delaktighet finns utifrån olika perspektiv. Dels är studier gjorda med barn för att lyfta fram deras perspektiv och dels har de riktlinjer som socialsekreterare ska följa i sitt arbete studerats. Forskningen lyfter fram att det är betydelsefullt att barn ses som subjekt då de ska kunna vara delaktiga och att det är väsentligt

att barn får möjlighet att vara delaktiga på sin egen nivå. Forskningen redogör även för att en relation mellan socialsekreteraren och barnet kan ha en betydande roll i barnets möjlighet att vara delaktig.

I avsnittet kommer tidigare forskning presenteras under följande rubriker: *barnets perspektiv- bristande delaktighet, riktlinjer för delaktighet, barn som subjekt eller objekt, delaktighet på barns nivå* samt *relationens betydelse*.

4.1 Barnets perspektiv- bristande delaktighet

Barn har rätt till delaktighet enligt både lag och konvention, trots det så beskriver många barn att de inte får varken möjligheten till att delta eller att professionella behandlar dem med den respekt som de förtjänar. Cederborg och Karlsson (2001) skriver att de har intervjuat barn och de har kommit fram till att barn både kan och vill dela med sig av sina upplevelser. Tre fjärdedelar av de intervjuade barnen i studien kände att de inte fått möjlighet att dela med sig av sina åsikter och erfarenheter eftersom ingen samtalat med dem under utredningsprocessen. Barnen ger en bild av att socialsekreterarna ser barnen som objekt och inte subjekt, vilket inte stämmer överens med hur det står i lagen att barnen ska ses. Mitchell et al. (2010) har intervjuat barn som har placerats i familjehem för att höra om deras syn på professionellas bemötande under utredningen och efter placeringen. Studien visar att barnen inte känner att deras socialsekreterare lyssnat på deras förslag eller åsikter. De upplever sig inte ha en röst av stort värde.

Fyra pojkar har i en studie av Leeson (2007) intervjuats för att se hur de tänkte om sin egna möjlighet att vara delaktiga i sin beslutsprocess. Pojkarna berättar att de ofta är oroliga när beslut ska fattas, något som författaren menar beror på att pojkarna inte fått vara delaktiga när beslut tagits om dem tidigare i deras liv. Desto mer möjligheter barn får att öva sig på att fatta beslut desto mer självsäkra och erfarna blir dem enligt Leeson (2007).

I Barnombudsmannens (2011) rapport behandlas att många barn är missnöjda med bemötandet som de fått av sin socialsekreterare. De känner att socialsekreteraren är otillgänglig, inte lyssnar och är fördomsfull. Några barn har upplevt att de blivit hotade av sin socialsekreterare i vissa sammanhang. Även fast rapporten visar att det finns ett fåtal barn som är nöjda med sin socialsekreterare så är huvuddelen av barnen otillfredsställda med bemötandet som de får av sin socialsekreterare.

Barnombudsmannen (2011) skriver att många barn känner att deras socialsekreterare inte håller de löften som de ger och några barn känner att deras socialsekreterare ljugar för dem. Det finns de barn som känner att de inte blir tagna på allvar eller att socialsekreteraren ignorerar dem vid beslut som tas. Ett flertal barn rapporterar att de inte ansett sig få information om sina rättigheter utan att socialtjänsten istället bara informerar om barnens skyldigheter. Enligt barnkonventionen ska barn få veta sina rättigheter och det är problematiskt att barn upplever att de inte får det. Barn borde enligt Barnombudsmannen (2011) få mer information om sina rättigheter än att få olika informationshäften. Dessa häften

kan innehålla mycket information men är ändå inte tillräckliga. Socialsekreterarna måste vara noga med att själva ge barnen den information som de har rätt att få ta del av. I nästa del byts perspektiv från barn till studier om professionellas och socialtjänstens arbete med barns delaktighet.

4.2 Riktlinjer för delaktighet

Tidigare forskning om hur socialtjänsten arbetar med barn visar att arbetet med barn är otillräckligt på många sätt. Hultman (2013) har skrivit en avhandling som visar att det är angeläget för socialsekreterare att vara medvetna om hur deras formuleringar i utredningar påverkar barnens livssituation. Att inhämta information från olika områden som rör barnet kan vara bra att göra, om de formuleras på ett sådant sätt att barnens situation blir lättförståelig och att insatser sedan kan komma att formas efter barnets specifika behov. Hultmans huvudslutsats är att barnperspektivet behöver bli mer framträdande i utredningar som rör barn. En studie av Cederborg (2012) är inne på samma spår och skriver att vuxenperspektivet ges företräde i utredningarna framför barnens perspektiv som hamnar i skymundan. Dessutom skriver Barnombudsmannen (2011) i en rapport att både kommunikationen och vägledningen är otillräcklig ifrån socialsekreterarnas sida. För att kunna skapa tillit med ett barn krävs både kompetens, tid och regelbundenhet. Det är inte ovanligt att barn som socialsekreteraren möter har blivit svikna av vuxna tidigare och det kan göra att det krävs mer tid för att skapa tillit. Barnombudsmannen (2011) skriver att det är viktigt att inta ett professionellt förhållningssätt och att utgå från barnperspektivet vid mötet med barn.

På uppdrag av regering har Socialstyrelsen (2014) kartlagt barns delaktighet i utredningar om vårdnad, boende och umgänge. I en tredjedel av de granskade utredningarna ägde inga enskilda samtal rum. I flera kommuner uppges en ålder från när enskilda samtal genomförs, vilket är runt fem år. Det är därför sällan barn under fem år kommer till tals i enskilda samtal, samtidigt som äldre barn från 13 år uppges komma till tals så gott som varje gång. Vanligtvis framgår barnets inställning i utredningen. Däremot dokumenteras inte i samma utsträckning hur inställningen har påverkat socialsekreterarnas bedömning (Socialstyrelsen, 2014).

En fjärdedel av landets kommuner anpassar inte metoder till barnets ålder och mognad i samtalet enligt Socialstyrelsen (2014). Som ett resultat av detta önskar Socialstyrelsen (2014) att möten och samtal anpassas ännu mer efter barnets individuella förutsättningar. Det framkommer även i rapporten att socialsekreterare behöver utökade kunskaper om metoder för att underlätta barnets delaktighet i samtalet. Professionella behöver kunskap om hur de kan arbeta för att förverkliga barns rättighet att komma till tals. Det är inte bara barnets inställning som ska inhämtas utan dess betydelse ska i förhållande till ålder och mognad även bedömas (Socialstyrelsen, 2014).

4.3 Barn som subjekt eller objekt

I svensk lagstiftning är budskapet tydligt enligt Socialstyrelsen (2012) att barn ska beaktas som ett subjekt, med gradvis stigande möjlighet att kunna agera i samband med frågor som rör hen själv personligen. Barnet ska beaktas som en egen individ, med egna kunskaper, erfarenheter och med fullt människovärde. Hen ska ses som en person med gradvis stigande möjlighet att få påverka sitt liv. Att se barnet som subjekt och aktör innebär i praktiken att specifika behov och intressen vid beslut som rör hen ska beaktas. Socialstyrelsen (2012) menar att det inte är tillräckligt att ha allmänna föreställningar om vad som skulle vara bra för barn i en viss ålder eller utefter vilket kön. Dessa inställningar kan innebära att barnet beaktas som ett objekt istället för att se barnet som en individ.

Ett motsatt synsätt är att se barn som ett objekt. Barn som uppfattas som objekt för andras påverkan, ses som skyddsvärda och anses ha begränsat ansvar för sina handlingar. Barnens fullständiga status som egna rättssubjekt erkänns inte, utan anses ha en begränsad rättslig handlingsförmåga och behöver därför vuxnas skydd (Forkby & Larsson, 2007).

4.4 Delaktighet på barns nivå

Socialstyrelsen (2012) skriver att det är viktigt att låta barn delta vid beslutsprocesser men samtidigt har vuxenvärlden en skyldighet att se till att barnet inte får för stort ansvar och att det blir betungande för dem. Barn ska inte lämnas ensamma med beslut som de inte kan se följden av menar Socialstyrelsen (2012). Graden av delaktighet och ansvar bestäms beroende på vilken ålder och mognad barnet har. Om barnet inte vill delta får barnet heller aldrig tvingas till det. För att kunna göra barn delaktiga utan att ge dem för stort ansvar krävs att det finns rutiner som underlättar för barnen att vara delaktiga på rätt sätt. Socialtjänsten har som skyldighet att göra barn delaktiga genom två steg: att informera om materialet i utredningen och att låta barnet få tillfälle att yttra sig i frågan (Socialstyrelsen, 2012).

Det finns en gräns mellan att skydda barnet och göra det delaktigt enligt Johansson och Karlsson (2013). Om barnet beskyddas, gör den det av personen som innehar makten vilket här är socialsekreteraren. Socialsekreteraren kan antingen använda makten på ett bra eller dåligt sätt. När barnet istället görs delaktig skapas en stor risk för ansvarstagande och sårbarhet hos barnet. Genom att tvinga barnet till delaktighet utan att viljan eller kompetensen finns hos barnet menar författarna resulterar i att det är barnet själv som får ta konsekvenserna

4.5 Relationens betydelse

Røkenes (2007) skriver att relationen mellan den professionella och individen kan vara avgörande då det i många yrken har visat sig att relationen har mer betydelse än metoder som används i mötet. För att skapa möjligheter till förändring hos individen skriver författaren att den professionella behöver förhålla sig på ett sätt där individens förmåga till omläring, utveckling och hantering av olika situationer främjas. Om individen ska känna sig bekväm

med att berätta om sina erfarenheter och känslor kan det påverkas av hur relationen till den professionella ser ut skriver Røkenes (2007). Enligt författaren kan de professionellas sätt inverka på vad individen får för uppfattning om råd och hjälp som ges.

En fungerande relation är också viktig för att kunna skapa en dialog skriver Socialstyrelsen (2014). Dock är det betydelsefullt att relationen inte är för central då det tar fokus från själva samtalstemat. Barn som kommer till socialtjänsten kan vara känsliga för att skapa en nära relation till den professionella. Barnet kan känna sig åsidosatt om den professionella först skapar en relation som sedan inte kan uppfyllas. Det betyder inte att en relation är något negativt men relationen ska inte användas för att försöka uppnå syftet med samtalet. Ett barn kan ha lättare att skapa en gynnsam relation och känna sig trygg om barnet möter en professionell som kommunicerar på ett sådant sätt som barnet förstår (Socialstyrelsen, 2004).

5. Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt behandlas studiens teoretiska ramverk *social konstruktionism*, samt begreppet *handlingsutrymme*. Det social konstruktionistiska perspektivet ligger till grund för hur resultatet presenteras. Studien tar även upp begreppet handlingsutrymme som utgår från Lipskys gräsrotsbyråkrati, myntat på 1980-talet (Lipsky, 2010). Begreppet handlingsutrymme kommer att användas i diskussionen där resultatet kopplas till det teoretiska ramverket.

5.1 Social konstruktionism

I uppsatsen antas ett socialkonstruktionistiskt perspektiv i beskrivandet av socialsekreterarnas syn på barns delaktighet. Social konstruktion fokuserar på människor som i samspel med andra förklarar och beskriver en verklighet (Payne, 2005). Att verkligheten skapas av individers sociala konstruktioner betyder att konstruktionerna blir en påtaglig sanning för människor i samhället. Harre, (refererad i Kenwood, 2001) skriver att samhället är en produkt av individuella yttranden och handlingar, vilket Searle (1999) även framför genom att skriva att hela verkligheten kan ses som skapad av människor. Hur världen skapas av individer beror på deras syfte, menar Searle (1999). Payne (2005) nämner att individers socialisation in i den sociala konstruktionen av verkligheten bidrar till att sociala idéer blir en verklighet för individerna.

Cromby och Nightingale (2001) beskriver social konstruktion som att världen vi upplever är en produkt av sociala processer. Språket beskrivs av författarna som centralt i den sociala reproduktionen. De vidareutvecklar att förändringen av meningsstrukturer, seder och diskursiva handlingar, utgör individer och våra relationer. Även Searle (1999) är inne på samma spår och framhåller att språket har en betydande roll i konstruktionen av vår verklighet. Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010) utvecklar detta genom att skriva att en viss bakgrundsförståelse krävs för att kunna förstå individer eftersom det varierar beroende på sammanhang, vad ord representerar, betyder och symboliserar. Vilka ord som används och

hur individerna tolkar omvärlden påverkar hur den sociala verkligheten utformas. Danemark (2011) skriver att ett socialkonstruktivistiskt perspektiv kan användas när intresset ligger i att förmedla andras tolkningar och uppfattningar av verkligheten. Via kvalitativa intervjuer har vi fått ta del av de intervjuade socialsekreterarnas erfarenheter och arbetssätt kring barns delaktighet.

5.2 Handlingsutrymme

I uppsatsen används begreppet handlingsutrymme. Begreppet myntades av Lipsky (2010) som skriver att socialarbetaren hamnar i ett dilemma, att både hjälpa men samtidigt också att kontrollera i samma handling. Detta dilemma kallar Lipsky (2010) ”street-level bureaucracy”, gräströtsbyråkratens dilemma. Gräströtsbyråkraten är ett ”ansikte” för organisationen och förmedlar förvaltningens riktlinjer. Det är personen som ska ta hänsyn till individernas egna viljor och rättigheter men samtidigt också anpassa sig efter organisationens riktlinjer och lagar. Begreppet handlingsutrymme används inte i studien som ett parallellbegrepp till Lipskys dilemma, utan som ett redskap för att närma sig hur socialsekreteraren förhåller sig till sitt arbete. Begreppet används i syfte att öka förståelsen för hur socialsekreteraren kan variera sitt arbete vid möten.

Handlingsutrymmet beskrivs av Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) som belyser att socialarbetaren kan utforma och tolka arbetet på olika sätt. Organisationen sätter upp ramar och regler men ett handlingsutrymme finns vilket innebär att socialarbetaren agerar mellan dessa regler utifrån det utrymme som organisationens uppdrag förutsätter. Antingen följer socialarbetaren riktlinjer och accepterar det utrymmet som organisationen gett eller så kan socialarbetaren arbeta för att vidga det befintliga handlingsutrymmet och påtala förändring.

Svensson et al. (2008) skriver att en socialarbetares arbete utformas från vad organisationen har för uppdrag, och begreppet socialarbetare syftar till att vara en företrädare för en myndighet. En individ i samhället som på något sätt har kommit i kontakt med en socialarbetare kan kallas klient och det är sedan socialarbetarens uppgift att möta klienten utifrån det uppdrag som socialarbetaren fått från organisationen samt av den anledning som klienten har med sig. Socialarbetaren formas i en roll som kommer från organisationen och den rollen formas sedan i mötet med klienten. Socialarbetaren ska enligt Svensson et al. (2008) tillgodose samhället men också statens intressen.

Svensson et al. (2008) framhåller att en socialarbetare har en stor frihet i hur handlingsutrymmet kan tolkas. Samtidigt krävs det ett stort ansvarstagande i hur arbetet sedan utförs. Beroende på hur man är som person eller vilka erfarenheter man har med sig så kan handlingsutrymmet tolkas på olika sätt. Som socialarbetare innebär det att man har ansvar över en specifik tillgång som någon annan individ i samhället behöver eller vill åt. Det kan handla om att det är en individ som söker eller blir rekommenderad en viss tillgång. Svensson et al. (2008) skriver att det är viktigt att socialarbetare ska veta hur man ska fördela tillgångarna, att de förstå hur organisationen fungerar samt vad som händer i mötet med andra

människor. Dessutom måste man ha kunskap om vad det innebär att vara en individ som har kontakt med socialtjänsten och hur socialarbetaren kan påverka mötet som sker.

Som socialarbetare innebär själva handlingsutrymme visserligen frihet att välja hur man kan handla utifrån de uppdrag som organisationen har men det innebär samtidigt att socialarbetaren behöver ha kompetens i hur olika val sker. Svensson et al. (2008) menar att ett handlingsutrymme kan ses som nödvändigt för en socialarbetare då denna möter mycket olika individer på många olika grunder. Handlingsutrymme ligger till grund för hur varje socialarbetare har möjlighet att utforma de olika insatserna som klienterna kan få samt hur socialarbetaren väljer att beskriva klienternas behov. Det kan ses som att socialarbetaren har en stor makt när de kan tolka olika regler. Den makt som socialarbetaren har kan göras både till fördel och till nackdel för klienten och det är upp till socialarbetaren själv att ansvara för detta (Svensson et al., 2008).

Svensson et al. (2008) skriver att när en socialarbetare gör en utredning om en individs liv så görs den både utifrån organisationens ramar och utifrån hur socialarbetaren tolkar sitt handlingsutrymme. Det har till stor betydelse för hur socialarbetaren väljer att beskriva utredningen eller hur grundligt som utredningen görs. Utredningen kan skilja sig stort åt beroende på vem man är som person, vilka egna kunskaper man bär med sig eller om det finns någon relation till den som utredningen rör. Socialarbetaren kan välja själv vilken synvinkel som kommer speglas i utredningen och det är viktigt att veta hur det kan påverka enskilda individer. Ibland kan det komma situationer då socialarbetaren inte vet vilken sida som ska väljas. Skulle det hända är det en fördel om socialarbetaren vet varför man ändå valt en viss sida och att valet kan motiveras (Svensson et al., 2008).

Svensson et al. (2008) skriver att inom socialt arbete utförs det mesta arbetet då socialarbetaren möter andra människor och det sker i roller som klient och socialarbetare. Rollerna formas utefter de förväntningar och uppfattningar som finns i samhället. För en socialarbetare är samtalet det centrala och skulle det vara så att en klient väljer att inte tala alls på ett möte så har hela grunden i arbetet fallit bort. Vid ett första möte mellan klient och socialarbetare finns förväntningar och erfarenheter. En klient kan ha erfarenheter från en tidigare socialarbetare och en socialarbetare kan ha förväntningar på hur klienten ska agera.

När det gäller relationer har socialarbetaren också ett handlingsutrymme menar Svensson et al. (2008). Det finns alltid en grundrelation mellan klient och socialarbetare som betyder att de står i relation till varandra utifrån att kunna upprätthålla sina roller som klient och socialarbetare. En mer känslomässig relation kan uppstå och den påverkas av den kontext som skapas. En känslomässig relation kan vara både negativ eller positiv. Som socialarbetare har man ett ansvar över de relationer som skapas och det medför att kunna hantera den makt som socialarbetaren innehar gentemot klienten. Genom att vara öppen för hur relationer kan påverka har socialarbetaren möjlighet att skapa sig ett stort handlingsutrymme (Svensson et al., 2008).

6. Metod och tillvägagångssätt

I detta avsnitt kommer forskningsprocessen att beskrivas utifrån *tillvägagångssätt, litteratursökning, urval, avgränsningar, intervjuguide, genomförande, validitet, reliabilitet, generaliserbarhet och analysmetod*. Längre ner i avsnittet kommer *etiska överväganden* att redogöras för.

6.1 Tillvägagångssätt

Studien är kvalitativ och baseras på enskilda halvstrukturerade intervjuer med elva socialsekreterare. Samtliga socialsekreterare arbetar med barnutredningar på individ och familjeomsorgen. Kvale och Brinkmann (2009) förklarar att den kvalitativa forskningsintervjun möjliggör för studier av sociala fenomen utifrån aktörernas eget perspektiv. En intervju är ett samtal som består av enkelriktad utfrågning och som har ett syfte och en struktur (Kvale och Brinkmann, 2009). Genom att använda intervjuer i studien kunde socialsekreterarnas eget perspektiv, berättelser och förståelse av ämnet undersökas. Valet av metod kan kopplas till syftet med studien där ambitionen var att få en förståelse av hur socialsekreterarna själva förmedlar hur de ser på ämnet. En tematisk analys har gjorts, vilket kommer att förklaras mer ingående under rubriken analysmetod.

6.2 Litteratursökning

När relevant litteratur söktes så användes flera olika databaser. De databaser som användes var bland annat Primo, SocIndex, Libris och Gunda. Sökord som användes var *delaktighet, participation, lyssna på barn, relation, barns röst i utredning och child's perspective* i olika kombinationer för att komma så nära området som möjligt. Andra sökmotorer på Internet har använts så som Google, Socialstyrelsens, Barnombudsmannens, Riksdagens och Regeringens hemsidor. Litteraturen valdes utifrån studiens syfte och fokuserade på barns delaktighet i utredningar. Nationell liksom internationell litteratur har använts i studien. Sökningar på socialsekreterares perspektiv på barns delaktighet gjordes, dock utan relevant resultat för studien. Därför valdes istället litteratur baserat på barns perspektiv och riktlinjer för socialsekreterare. Avgränsningar gjordes på litteratur som inte gick att se i fulltext på internet. Litteratur äldre än 20 år användes inte då den inte anses aktuell. Viss litteratur valdes bort efter en genomläsning då den inte varit av betydelse för denna studie.

6.3 Urval

Kontakt togs med enhetschefer i kommuner för att fråga om socialsekreterare som arbetade med barnutredningar kunde delta. Olika kommuner kontaktades för att få större bredd samt ett större synsätt kring ämnet. Fyra kommuner meddelade att de hade tid att medverka. En socialsekreterare som skulle intervjuats lämnade återbud samma dag som intervjun var

planerad. Socialsekreterarna var mestadels kvinnor och hade varierande erfarenheter av myndighetsutövning.

Kontaktbrevet (bilaga 1) skickades som mail till enhetscheferna som förmedlade förfrågan vidare till arbetsgrupperna. Det var tolv socialsekreterare som hörde av sig och var intresserade av att ställa upp på en intervju. Urvalsmetoden som använts kallar Jacobsen (2007) självurval och innebär att socialsekreterarna själva får bestämma om de ska delta eller inte, vilket de fick ta ställning till när frågan ställdes. Eftersom bara de socialsekreterare som är intresserad av att ställa upp deltar i intervjun finns det en risk för snedfördelning. Socialsekreterarna med starkast åsikter kommer till tals medan de andras åsikter och synsätt inte kommer fram skriver Jacobsen (2007).

6.4 Avgränsningar

En avgränsning som gjorts i studien är att endast socialsekreterare som arbetar med barnutredningar inom individ och familjeomsorgen har intervjuats. Alla socialsekreterare arbetade med barn och unga i åldersgruppen 0-20 år, men några av dem arbetade med olika inriktningar och arbetsuppgifter inom sektionen. Valet gjordes att inte specificera studien till några speciella utredningar eller att göra någon avgränsning eftersom en stor bredd var önskvärd.

6.5 Intervjuguide

Efter att socialsekreterarna kontaktats och de givit sitt samtycke till att delta i studien skickades ett informationsbrev ut (Bilaga 2). I brevet fick de ta del av information kring hur intervjun skulle genomföras. På förhand gjordes en intervjuguide (Bilaga 3) där öppna frågor utifrån ämnet hade förberetts. Intervjuguiden började med inledande frågor till socialsekreterarna kring deras arbetsuppgifter och yrkesrollen för att sedan övergå till frågor om barn i en utredning. Intervjuguiden styrdes efter studiens syfte och frågeställningar. Frågorna i intervjuguiden valdes med anledning av att de kändes relevanta för ämnet och frågorna låg till grund för att vara så öppna som möjligt. I studien användes en halvstrukturerad intervjuguide. Genom att använda sig av en halvstrukturerad forskningsintervju läggs tonvikten på informanternas egna erfarenheter av ämnet och intervjuaren söker med sina frågor och försöker klargöra informanternas perspektiv. En halvstrukturerad intervju skapar enligt Kvale och Brinkmann (2009) möjlighet till förändringar gällande frågornas form och ordningsföljd om det skulle behövas för att följa upp specifika svar som framkommit av informanterna.

6.6 Genomförande av intervjuer

Genom mail och telefonkontakt bokades tider med socialsekreterarna för när intervjuerna skulle genomföras. Intervjupersonerna fick själva bestämma plats vart intervjuerna skulle

genomföras, vilket resulterade i att de skedde på respektive socialsekreterares arbetsplats. Jacobsen (2007) redogör för två huvudgrupper av intervjuplats: en naturlig miljö för informanterna eller en onaturlig miljö. I studien har en naturlig miljö använts för intervjuerna. Genom att använda en bekväm plats för informanten motverkas kontexteffekten som betyder att sammanhanget påverkar intervjuens utgång. I en naturlig miljö ger informanten enligt Jacobsen (2007) mer naturliga svar jämfört med intervjuer genomförda på onaturliga platser, exempelvis i ett laboratorie. Respektive intervju varade ca 45 minuter. Intervjuerna inleddes med att fråga om socialsekreteraren tagit del av informationsbrevet (Bilaga 2.) där information om de forskningsetiska riktlinjerna fanns. Därefter började intervjuerna och de spelades in efter att socialsekreterarna gett sin tillåtelse. Genom att spela in samtalet försäkrades det att ingen information förlorades under bearbetningen och på så sätt kunde också materialet transkriberas på ett korrekt sätt. Ljudupptagningar är bra att använda sig av om möjlighet finns då det gör att intervjuaren inte behöver anteckna under samtalets gång. Ett bra samtal förutsätter enligt Jacobsen (2007) att tät ögonkontakt finns mellan informanten och intervjuaren och ljudupptagning ger intervjuaren större möjlighet till ögonkontakt och aktiv medverkan i samtalet.

Intervjuerna delades upp så att alla tre fick utföra intervjuer. För att intervjupersonerna skulle känna sig mera bekväma under intervjuerna genomfördes de enskilt med endast en som utförde och styrde intervjun. Intervjuerna utgick från intervjuguiden som förberetts. Socialsekreterarna gavs utrymme till att själva ge sin berättelse om deras arbete och hur de arbetar för att barn skall vara delaktiga i utredningar. Med tidens gång utvecklades intervjutekniken som gjorde att mer värdefull information kunde fås. Kunskapen kring ämnet blev bredare vilket ledde till att följdfrågor blev mer relevanta. Detta kan i sin tur ha skapat att mer innehållsrik information kunde fås under de sista intervjuerna som utfördes.

6.7 Validitet

Begreppet validitet förklarar Jacobsen (2007) att det som är tänkt att undersökas faktiskt undersöks. I studien har det både framkommit individuella och personliga synpunkter från socialsekreterarna men även skillnader i svaren gavs. Frågorna i vår intervjuguide är noggrant utvalda för att undersöka det vi ville i studien.

6.8 Reliabilitet

När en undersökning är trovärdig och pålitlig betyder det att den har hög reliabilitet skriver Jacobsen (2007). Det handlar enligt Trost (2005) om att en undersökning vid en viss tidpunkt ska ge samma resultat vid en förnyad undersökning. Genom att vår intervjuguide utgår från öppna frågor där informanterna själva fick berätta om barns delaktighet i utredningar anser vi att reliabiliteten är trovärdig. Ett medvetet förhållningssätt under intervjuerna eftersträvades, men det går aldrig helt att undvika intervjuareffekten skriver Trost (2005), så som gester, tonfall och leende. Under intervjuerna var vi noggranna med att informanterna förstod

frågorna som ställdes så att missuppfattningar skulle undvikas. Vi försökte använda vår intervjuguide så mycket som möjligt, då frågor som omformuleras och ställs på olika sätt kan inverka på svaren skriver Kvale och Brinkmann (2009). I några intervjuer uppkom ledande frågor, men enligt Kvale och Brinkmann, (2009) ses inte det som något negativt utan ledande frågor kan medföra att reliabiliteten ökar genom att tillförlitlighetens i informanternas svar prövas och tolkningar verifieras. Ibland förekom det att en tystnad skapades under intervjuerna. Vi försökte vara tysta och invänta svar så att socialsekreterarna inte skulle avledas och på så sätt kunde de ge ett mer fullständig svar. Enligt Trost (2005) är det viktigt att lämna tid till eftertanke då de kan ge nyansering och komplettering i svaret.

6.9 Generaliserbarhet

Bryman (2011) skriver att generalisering handlar om i vilken utsträckning resultatet kan generaliseras till andra grupper och situationer än dem som har varit aktuella i den specifika undersökningen. Det innebär att fallets resultat görs giltiga för flera fall som inte har studerats och resultatet för ens egna urval generaliseras till hela populationen förklarar Jacobsson och Meeuwisse (2008). Eftersom vi har ett litet urval kan vi inte generalisera våra slutsatser på hela populationen. Syftet med vår studie har heller inte varit att våra slutsatser ska generaliseras, utan vi ville utifrån socialsekreterarnas egna åsikter och berättelser få en bild av hur dom själva redogör för sitt arbete om förhållningssätt gentemot barns delaktighet i utredningar.

6.10 Analysmetod

Till en början transkriberades intervjumaterial noggrant. Att data transkriberas innebär enligt Bryman (2011) att en överföring från tal till ett skrivet språk görs. Därefter läste vi igenom transkriberingen noggrant flera gånger för att bekanta oss med texten. En tematisk analys valdes, där intervjuerna noggrant lästes igenom och texten granskades. Vid igenomläsningen förklarar Bryman (2011) att återkommande ord och innebörder noteras. Genom dessa återkommande ord och innebörder konstrueras sedan teman och underteman baserat på de variationer som hittades inom ett tema. Sedan valdes belysande citat ut.

6.11 Etiska överväganden

Olika uppförandekrav och förväntningar ställs på en forskare. Forskningskrav innebär enligt Vetenskapsrådet (2005) att forskningen ska bedrivas genom att den ska utveckla och fördjupa kunskap, gynna samhället och vara till nytta och tillgängliga för alla. En kunskapslucka fanns inom vårt område och syftet med vårt ämne valdes med omsorg.

För att garantera en god kvalitet på forskningen och för att ta etisk hänsyn till personer som har medverkat i vår studie följdes de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2002)

har antagit. Det finns fyra allmänna och grundläggande individskydds krav på forskningen som efterföljts i studien. Dessa krav kallar Vetenskapsrådet (2002) informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet uppfylldes genom att ett kontakt- och informationsbrev utformats (Bilaga 1 och 2). Brevet skickades ut via mail till alla socialsekreterare. Genom kontaktbrevet fick socialsekreterarna ta del av syftet med studien och en presentation av oss själva gjordes. Information om intervjuens tillvägagångssätt förklarades och i stora drag informerades socialsekreterarna vad vi ville att de skulle berätta om och ungefär hur lång tid intervjun beräknades pågå. Även information om att intervjun skulle vara enskild, att den skulle transkriberas av oss själva samt att den sedan skulle raderas gavs. En vecka innan intervjuerna skulle äga rum skickades Informationsbrevet (bilaga 2) ut där det framkom att deltagandet var frivilligt. Innan intervjuerna startades undersökte vi om socialsekreterarna hade tagit del av informationsbrevet och ett muntligt samtycke till att genomföra intervjuerna gjordes. Den som medverkar i en undersökning ska ha rätt enligt Vetenskapsrådet (2002) att självständigt bestämma om hur länge, på egna villkor eller hur de vill delta samt kan avbryta sin medverkan utan att det medför negativa följder för dem. Genom informationsbrevet gavs även information om att studien skulle behandlas konfidentiellt och inga namn eller kommuner skulle presenteras i uppsatsen. På så sätt efterföljdes Vetenskapsrådets (2002) konfidentialitetskrav och som innebär att uppgifter om alla i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifter ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.

Avsikten med vår uppsats var att den insamlade datan endast skulle användas för forskningsändamålet och har inte använts eller utlånats för kommersiellt bruk eller andra vetenskapliga syften, och därför har nyttjandekravet uppfyllts i studien. Socialsekreterarna blev upplysta om att de kan ta del av den färdiga uppsatsen och att den kommer att publiceras på Hälsohögskolan i Jönköping vilket innebär att den kommer vara ett offentligt material. Vi kan inte se att det finns några känsliga ämnen eller frågor som berörs i undersökningen och vår egen bedömning är att vår studie inte kommer att påverka socialsekreterarna på något negativt sätt. Dessutom har forskningsetiska riktlinjer eftersträvat.

7. Resultat och analys

Nedan presenteras resultatdelen som är en tolkning utifrån de intervjuade socialsekreterarnas förmedlade erfarenheter av barns delaktighet i utredningar. Under analysen framkom tre huvudteman som nu kommer att presenteras. Dessa är *flexibilitet*, *relation* och *påverkansfaktorer*. Alla teman synliggör att socialsekreterarna beskriver sitt arbete kring barns delaktighet i utredningar som något komplext och varierande. Utifrån exempelvis barnets ålder och egenskaper påverkas mötet utformning, därav skiljer sig arbetet från fall till fall.

7.1 Flexibilitet

När socialsekreterarna beskriver hur de ser på sitt arbete att möjliggöra för barn att vara delaktiga är flexibilitet ett ständigt återkommande tema. Flexibilitet står för förmågan att anpassa sig till skilda situationer (Flexibilitet, u.å.). De beskriver på olika sätt hur de alltid måste bedöma och hantera varje fall för sig och att det är i det praktiska arbetet som de hela tiden måste vara flexibla. I detta avsnitt kommer flexibiliteten behandlas och analysen är indelad i följande underrubriker: *informera och bli informerad, beakta barnets egenskaper och attityder och anpassning efter situationer.*

7.1.1 Informera och bli informerad

När det gäller den flexibla rollen som socialsekreterarna beskriver i sina uttalanden handlar det om att de informerar och får information från barnet. Det beskrivs att i intervjuerna att arbetet varierar beroende på vilken ålder barnet har. Även arbetssätt som inte beror på vilken ålder barnet har beskrivs av socialsekreterarna. Avsnittet inleds med att förklara hur arbetet utförs mer generellt för att sedan delas in efter barnets ålder.

Vare sig det handlar om ett yngre barn eller ett äldre barn berättar socialsekreterarna att de är noga med att presentera syftet med mötet när de träffar ett barn för första gången. De diskuterar att en del barn kanske inte vet varför de befinner sig på mötet, att det då är väsentligt att ge information framkommer i citatet:

Men det är viktigt tänker jag, syftet är för mig i samtalet att barnen vet varför de är här och att man talar om varför de är här. Det är viktigt tycker jag. Så att man är på samma nivå. (S3)

Betydelsen av att börja mjukt vid ett första möte med ett barn beskrivs som centralt av några socialsekreterare. Det lyfts fram att det exempelvis kan handla om att inte ge sig på de svåraste frågorna direkt:

Så att det är ett ganska så mjukt sätt att komma in, för då kommer man igång med ett samtal på ett neutralt sätt och sedan kan man ställa lite svårare saker när dem har blivit lite varma i kläderna. (S7)

Som citatet antyder handlar det om att ge barnet en chans att känna in situationen innan den vuxna för det viktiga på tal.

En annan socialsekreterare beskriver att det kan vara onödigt att småprata om andra saker när de möter barnet, då det snarare kan göra barnet oroligt: *“Utan barnet vet ju att det är någon särskild anledning till att den sitter där, och det kan kännas extra skrämmande om man inte kommer till sak med en gång.” (S1)* Istället för att småprata återger några av socialsekreterarna att de konstaterar ett sakförhållande direkt när de har sitt första möte med barnet. *”Alltså att man konstaterar ett sakförhållande än att bara ställa frågor, för då kan det oftast öppna upp ‘jaha, hon vet det’.” (S3)* Som exempel på ett sakförhållande berättar samma socialsekreterare att hen kan inleda samtalet med att säga: *“Du sitter här idag för dina föräldrar har bråkat, och det vet jag att dem har bråkat. Kan du berätta vad du tänker om*

det?" (S3) Socialsekreteraren beskriver att en sådan ingång kan göra att barnet vet varför hen är där och behöver inte själv berätta om problemsituationen som råder i hemmet.

Vare sig det rör sig om äldre eller yngre barn, ger socialsekreterarna en bild av att det finns ett övergripande arbetssätt att inhämta information på. Socialsekreterarna berättar att de kan använda sig av nätverkskartor och att dessa går att använda i olika åldrar, så länge barnen kan skriva: *"Den här nätverkskartan, om de kan skriva så brukar jag använda den oavsett ålder."* (S5) En nätverkskarta är ett sätt att få information om hur barnets nätverk av relationer ser ut, det redogörs av en socialsekreterare på följande sätt: *"Sen har vi en nätverkskarta som man kan lägga upp för barnet och då är barnet mittpunkten då, och så kan den dra streck till olika personer som är viktiga runt omkring den."* (S11)

Socialsekreterarna uttrycker att åldern är avgörande för barnets delaktighet, med stigande ålder ökar även delaktigheten och barnets förmåga att lämna information. Om barnet är litet och inte har fullt utvecklat tal ännu återger socialsekreterarna att det är mer komplicerat att få barnet delaktigt. De beskriver att det yngre barnet har svårare att uttrycka sig och de har inte heller samma möjlighet till att förstå situationen och vad den vuxna informerar om. En socialsekreterare berättade att barnets delaktighet blir mer betydande ju äldre de är. *"Det beror ju på åldern så klart. Men det är ju självklart att det är väldigt viktigt, men det blir ju viktigare och viktigare ju äldre dem blir kan man säga."* (S1) Citatet leder in på hur arbetet med barn görs olika beroende på vilken ålder de har, och detta kommer att presenteras här näst. Två underteman till *informera och bli informerad* kommer att behandlas. Dessa är *ge och få information - yngre barn* samt *ge och få information - äldre barn*.

7.1.1.1 Ge och få information - yngre barn

Som tidigare antytts sker anpassning på hur information ges och inhämtas beroende på barnets ålder. Socialsekreterarna beskriver att de är flexibla vid mötet och anpassar sig efter barnets ålder. Här presenteras först hur socialsekreterarna anger att de ger information och sedan hur de samlar in information från yngre barn.

"Vi har även en liten Pixie-bok som tar upp hur det kan vara för barn som kommer till utredningarna" (S2) säger en socialsekreterare. Pixie-boken som nämns i citatet är något som används för att nå ut med information till yngre barn. De förklarar att den är skriven på ett enkelt sätt för att informera vad en utredning är, vad det innebär och den redogör för barns rättigheter på ett enkelt sätt. *"Det finns en liten Pixie-bok som är skriven ja, för att informera på ett enkelt sätt vad en utredning innebär."* (S10) Utifrån citatet kan det vara rimligt att anta att det kan vara lättare för ett yngre barn att bläddra i en bok än att bara sitta och lyssna på vad socialsekreteraren har att säga. Socialsekreterarna berättar att de i slutet av boken kan skriva sitt namn, klistra in ett kort på sig själv och sedan fylla i hur de kan nås av barnet.

Många socialsekreterare beskriver att de själva arbetar mycket visuellt genom att de ritar och målar för att kunna visa eller förklara saker på ett tydligt sätt. Socialsekreterarna lyfter fram

att det kan vara lättare för ett yngre barn att förstå information som förmedlas genom bilder eller symboler än att bara höra ord, vilket framkommer i citatet:

Alltså när man ska visa någonting eller förklara hur någonting fungerar och sådär att man, att det kan vara lättare att ta in liksom när man får det uppritat för sig och förklarar än att man bara sitter och pratar. (S9)

En annan socialsekreterare förtydligar vikten av att vara extra tydlig med yngre barn och att det kan vara svårt att veta hur mycket barnet egentligen förstår: *“Jag försöker informera och prata, och förklara med ord, och nästan att man upprepar samma ord flera gånger om sådär så de ska förstå vad som händer.” (S5)* En annan socialsekreterare säger att *“men små barn får ju liksom, man får berätta för dem 'så här kommer det bli'.” (S4)*

Socialsekreterarna beskriver olika sätt som de samlar in information på. En socialsekreterare berättar att hen kan be barnet att rita upp sin familj eller skola, om barnet inte vill eller har svårt att kommunicera:

För mig är det också att man, jag ritar mycket med mindre barn, att om det är någonting i skolan som har hänt, eller någonting hemma, att man kan rita upp ett hus 'det här är skolan, och här är skolgården' och så vidare, att man pratar så. (S3)

I samtal med yngre barn berättar socialsekreterarna att de kan använda sig av känslkort, för att kunna få information om hur barnen känner sig. Med hjälp av kort på nallar med olika ansiktsuttryck framställer de att barnen lättare kan beskriva sina känslor. Olika känslkort visas för barnet och hen får peka på det kort som beskriver sin känsla bäst. Socialsekreterarna säger att det kan bli lättare för yngre barn att förklara hur de känner sig om de inte kan förmedla fullt ut i ord och det ger dem en chans att bli delaktiga i samtalen: *“När det är lite mindre barn så kan vi använda oss av de här nallekorterna exempelvis, där man får, där de får beskriva lite känslor och hur de, ja, hur de känner sig just nu.” (S10)*

Ett annat sätt som socialsekreterarna lyfter att de använder sig av för att samla in information från barn är genom dockor. Socialsekreteraren i följande citat pratar om att hen kan tillämpa dockor i sitt arbete med yngre barn för att lättare kunna få information från barnet: *“Ibland använder jag dockor eller så, att de kan visa med gubbar.” (S5)* En socialsekreterare säger att hen använder sig av att tejpa tillsammans med barnet. Hen återger att det kan röra sig om att tejpa upp exempelvis hus eller olika rum för att sedan kunna leka med barnet i det figurerade huset, antingen med eller utan dockor. Genom detta förklarar hen att barnet kan visa hur de har det hemma eller förklara en händelse som socialsekreteraren behöver få mer information om.

Ibland använder man tejp och gör upp liksom ett hus med olika rum och ibland kan man rita och sådär då, där barnen får mer leka då och visa hur det fungerar hemma och liksom just för, det är väl just det här att prata och beskriva med ord, det är ju ganska svårt när det är små barn och där det kan vara lättare och få leka då och visa. (S9)

De intervjuade socialsekreterarna framför att de får vara flexibla i mötet med barn, särskilt när det rör sig om ett yngre barn. Då är det viktigt att befinna sig på barnets nivå för att kunna få information i samtalet. Socialsekreterarna berättar att mötet kan bli baserat på att rita eller leka istället för att just samtala och att det kan passa de yngre barnen bättre. Att få information från barnet är syftet med mötet och att det spelar mindre roll hur det sker:

Och sen är det ju som sagt så att beroende på vad är det för åldersgrupp. En del samtal blir väl kanske mera lek och ritstunder än någonting annat, men man får ändå informationen under tiden och det är den som jag vill ha. (S7)

Några socialsekreterare tar upp att det är väsentligt att inte dra fel slutsatser av det som barnen ritar eller leker utan att det är viktigt att ha ett medvetet förhållningssätt så att händelser inte tolkas fel. En socialsekreterare beskrev att det är viktigt att inte tolka en händelse utan att bara dokumentera det som skett:

Men det är viktigt också att inte föra in det på papper och prängt, utan under samtalet när vi sitter och ritar så ritar dem, och man skriver ner vad de ritade, utan att göra en analys av det. För det är farligt! För då sätter du in dem i ett fack. (S4)

7.1.1.2 Ge och få information - äldre barn

Med stigande ålder hos barnet menar socialsekreterarna att det blir lättare och mer naturligt att föra ett resonemang med barnet, där både det äldre barnet och socialsekreterarens synsätt och åsikter kommer fram. I detta avsnitt behandlas hur de säger att de arbetar med äldre barn i informationssyfte. Först presenteras hur information ges och sedan hur information fås.

En av de intervjuade socialsekreterarna berättar att barnets perspektiv är viktigt i alla åldrar men ännu viktigare när barnen blir äldre och att informationen som ges därför anpassas efter åldern. En socialsekreterare resonerar kring detta:

Är det större barn, alltså ungdomar, kan man ju vara ganska öppen, alltså man kan vara helt öppen egentligen och, och prata om, ja, vad det är som händer och vilka skyldigheter vi har, vilka rättigheter dem har och så. Så att det är klart man bemöter ju dem olika utifrån den åldern dem är, så. Och anpassar också informationen därefter, tycker jag. (S10)

Flera av socialsekreterarna berättar att de använder sig av mail och sms för att hålla kontakt med äldre barn. Där görs en tydlig skillnad av socialsekreterarna, på hur informationsinhämtningen skiljer sig beroende på barnets ålder. Socialsekreterarna säger att kontakt via sms är något som kan vara lättare för barnet att använda sig av för att förmedla tankar och känslor genom, istället för att träffa en socialsekreterare och sitta öga mot öga och berätta sin livshistoria:

Och det är något jag också brukar ta upp med barnen då, för jag vet att det kan vara lite såhär med sms och det här, att de inte behöver känna att de måste ringa om det är jobbigt, alltså på visitkortet att jag verkligen

tydliggör att 'du kan sms:a mig' liksom, så det är ett sätt, det har jag faktiskt gjort några gånger. (S3)

Det framkommer av socialsekreterarnas uttalanden att de kan arbeta på olika sätt för att skapa ett mer avslappnat klimat för barnet som de möter. När det gäller framförallt äldre barn som klarar sig mer själva, återger socialsekreterarna att de kan ta med barnen på en biltur för att kunna göra dem mer lugna. Det framkommer här av en socialsekreterare att det samtalssättet passar vissa barn bättre då det kan vara ett sätt att få dem att prata:

Eller åka bil det kan vara ett bra sätt. Om man kör och barnet sitter bredvid eller bakom, ungdomen är det ju oftast då, så att man inte behöver fokusera på varandra. Det fungerar för vissa ungdomar och då pratar de mer. (S3)

En socialsekreterare berättar att det även kan underlätta att gå ut och fika eller äta för att barnet ska känna sig avslappnat: "Så jag kan inte säga exakt hur jag gör, men jag får med dem i alla fall. Och går det absolut inte, då kan jag ta med dem ut och fikar." (S4) Att ta med barnet ut för att bjuda på fika exempelvis har de intervjuade olika uppfattningar om. En annan socialsekreterare förklarar varför hen inte tar med barnet ut på fika, utan håller ett traditionellt professionellt möte: "För då kanske barnet tror att de måste svara på ett visst sätt som tack för fikan." (S1)

En socialsekreterare nämner att hen ibland kan använda sig av intervjuer för att få fram information från äldre barn. Hen redogör för en intervjuguide som används där alla frågor är förutbestämda och alla ungdomar får samma frågor.

Lite äldre barn så kan vi göra, brukar vi använda något som heter ADAD /.../ Jag tror att det är 200 frågor om hälsa, familj och vänner, skola, droger, alkohol, psykisk hälsa, fysisk hälsa och lite bakgrund. Och då är det, det är ganska strukturerad intervju så att man, ja, man avsätter kanske 1,5 timme och så pratar, går man igenom alla frågorna och sen efter det så har man ett återkopplingsamtal, typ kanske 3 dagar efter och pratar om vilka svar som kom fram och, och vad jag tänker om det och vad, liksom, då har man lite mer möjlighet och fråga mer öppna frågor och gå in lite mer i ämnet. (S10)

7.1.2 Beakta barnets egenskaper och attityder

De intervjuade socialsekreterarna berättar att alla barn är olika, har individuella egenskaper och attityder mot socialtjänsten. Av anledning till detta uppger socialsekreterarna att de måste vara flexibla och ta hänsyn till barnet vid mötet. I följande del behandlas socialsekreterarnas utsagor kring barns egenskaper och attityder.

I citatet nedan gör en socialsekreterare skillnad på tysta barn och mer pratglada barn:

Det finns ju tysta barn, om man får beskriva det så, det behöver ju inte betyda att de är tysta barn, men alltså i just det här sammanhanget när man kommer till socialkontoret liksom. Då kan det vara så, det finns

barn som pratar mindre eller svarar kort på frågor. Sen finns det absolut, tonåringar som pratar mycket också, så absolut det kan vara svårt. (S3)

Utifrån citatet kan det vara rimligt att anta att socialsekreterarna behöver arbeta mer motiverande med de tysta barnen som inte spontant pratar mycket själva. De belyser att deras uppgift är att få in information från barnet, om barnet ger begränsad information beskriver dem att de behöver locka in barnet i samtalet för att komma åt informationen. En annan socialsekreterare utvecklade detta vidare genom att berätta om hur hen kan få de tystaste barnen att vilja samtala:

Det finns ju tysta barn, men alla barn har någon dröm, något intresse som är lite mer intressant, det kan vara något ämne i skolan, något på fritiden, någon kompis de tycker extra mycket om. Det kan vara mormor, morfar, farmor, farfar som betyder mycket. Att hitta den och så spinna på den. Och sen så låta cirkeln bli större och större. (S4)

Som citatet antyder kan socialsekreterarnas engagemang i vad barnet tycker är roligt göra att barnet blir mer bekväm i situationen och således börjar prata.

En socialsekreterare beskriver att det finns skillnader mellan barn med funktionsnedsättning och andra barn, när det gäller delaktighet. Socialsekreteraren lyfter fram att på grund av barnets funktionsnedsättning kan hen ha svårare för att vara delaktig genom exempelvis samtalet.

Sen är det givetvis olika, vissa barn har ju, alltså stora svårigheter, det kan ju vara handikapp och dem kan ha olika utvecklingsstörningar och, alltså så och, då kan det givetvis vara svårare att ha dem delaktiga på samma sätt som ett friskt barn som kan uttrycka sig. (S9)

Utifrån citatet ges en bild av att det kan vara bra att vara öppen och flexibel för att kunna anpassa sig till det individuella barnet, med dess förutsättningar.

7.1.3 Anpassning efter situationer

Med anledning av vad socialsekreterarna berättar, framstår flexibilitet som en gynnsam förutsättning vid utformningen av mötet med barnet. Det framgår av vad de pratar om i intervjuerna att socialsekreterarna måste anpassa sig vid mötet med ett barn och i avsnittet behandlas hur arbetet kan se ut.

Socialsekreterarna lyfter fram att de av olika anledningar ibland inte kan träffa barnet enskilt. Dem säger att de till viss del behöver lyssna in barnets önskemål om vilka personer som ska närvara vid samtal, och göra en avvägning. De redogör för att det i vissa fall kan vara bättre att ta med fler personer vid ett samtal, om det får barnet att vilja prata, än att inte ha något samtal alls: ”Man kanske, ja, vill att föräldrarna ska vara med eller att en kompis är med och då får man göra en avvägning att det är kanske bättre än inget.” (S10)

Det krävs inte bara flexibilitet vad det gäller barnets önskemål om att ta med andra personer till mötet, utan de intervjuade berättar också att barnets humör och personlighet märks av i

samtalet och sätter prov på socialsekreterarens förmåga att vara flexibel. Samtalet kan bli på ett sätt om barnet är på bra eller dåligt humör men också beroende på barnets personlighet och attityder: *“Vilket humör är barnet på? Vill det prata med mig? Är det introvert och instängd eller babblar det på? Så det är ju jättemycket som spelar in.”* (S2) I citatet framkommer att socialsekreteraren måste känna av situationen vid mötet med barnet, för att kunna handla utefter vad som troligen passar barnet bäst.

Socialsekreterarna belyser att mötet med ett barn påverkas av barnets välmående och humör. I citatet nedan tydliggörs att det även är viktigt att individanpassa bemötandet för att kunna komma åt barnets tankar och åsikter:

Men om jag skulle köra samma mot alla, då skulle jag inte nå någonstans. Jag skulle nå några stycken, där jag passar att vara som jag är då. Men man måste försöka vara följsam det tror jag. (S2)

Många av socialsekreterarna berättar att de har olika sätt att motivera barnet till att vilja träffa dem: *“Man kanske har sina egna strategier och knep på vad man kan säga, alltså hur man kan motivera dem om man lyckas nå dem.”* (S8) I citatet beskrivs att olika sätt för att motivera finns och att strategierna kan skilja sig åt. Samma socialsekreterare berättar om en strategi: *“Då är det lättare att motivera på det sättet att liksom, vill du att jag skriver saker om dig som alla andra pratar om eller vill du också ge din bild för det?”* (S8) Nedan berättar en socialsekreterare att det är vad hen säger som avgör hur motiverat barnet kan bli:

Jag försöker få med dem på något sätt. Jag kan inte svara riktigt på hur jag gör. Jag är förvånad över mig själv måste jag säga. Men det är ju din dialog, att prata, att lyssna, att repetera det barnen säger för att bekräfta, ‘har jag förstått dig rätt? Säger du såhär? Eller tänker du såhär, eller hur?’. (S4)

I följande citat framkommer det att socialsekreteraren är flexibel vid mötet med ett barn och att de behöver läsas av. *“Sen är det ju som sagt beroende på, man får ju läsa av barnet, om de tycker att det är jobbigt eller lite så.”* (S11) Det går att förmoda att det är svårt att uppträda precis likadant mot alla barn och i citatet redogörs för att det är viktigt att vara anpassningsbar inför varje möte.

“Det är mitt jobb att motivera mitt beslut. Och sen får vi vara överens om att vi inte är överens. Så är det.” (S7) sade en av socialsekreterarna. I citatet berättar socialsekreteraren hur hen kan arbeta om åsikterna inte är likadana som barnets och hur hen kan motivera vilket beslut som kommer att fattas. En annan förmedlar att det är viktigt att kunna motivera för barnet varför hen har fattat just det beslutet. En socialsekreterare berättar att hen är noga med att visa hänsyn till barnet om ett beslut skulle fattas som barnet inte är nöjd med: *“Och då handlar det ju om, ska man gå emot barnets vilja så handlar det ju om och göra det med respekt tycker jag.”* (S10)

7.2 Relation

Det framkommer av intervjuerna att några socialsekreterare belyser vikten av en fungerande relation som en möjlighet till barns delaktighet, medan andra helt enkelt inte talar om relation på det sättet. Socialsekreterarna framställer betydelsen av relationen på olika sätt och hur relationen ser ut beskriver socialsekreterarna att den varierar från fall till fall.

En socialsekreterare lyfter fram att det inte är relationen till barnet som är det viktiga i mötet utan att det är att barnet ska kunna få möjlighet att framföra sina åsikter som är det viktiga:

Dem behöver ha en relation med mig på det sättet att dem vet vem jag är och vad jag gör. Sen är det alltid jag som, i ett förhållande till ett barn som är ansvarig för relationen. Ett barn får aldrig vara ansvarigt för att en relation upprättas, utan det är jag. Det är mitt ansvar. (S7)

Citatet visar på vikten av att ansvaret på relationen ligger hos socialsekreteraren och att hen bara behöver vara en myndighetsperson för barnet.

Många av socialsekreterarna beskriver att de är noga med att hålla sig professionella under mötet med barnet. Det kan innebära att hålla en distans till barnets privata sfär även om barnet skulle bli ledset, något som följande socialsekreterare berättar: ”Men vi är noga med att hålla distansen också, så att vi inte, man inte rör barnen eller kramar eller så för att en del börjar ju gråta ibland och då får man försöka.” (S11) Distansen och relationen till barnet utvecklade en socialsekreterare på följande sätt: ”Men inte kramas, det är ändå ganska strikt med vilken typ av relation.” (S1) Samtidigt berättar socialsekreteraren att det finns föreläsare som förespråkar att spendera hela dagar med barn i familjehem för att spela fotboll och baka bullar tillsammans. Det är inget som socialsekreteraren beskriver att hen tycker är lämpligt men ändå behöver hen känna av barnet och anpassa sig: ”Det skulle nog ingen av mina kollegor göra men däremot att liksom prata lite allmänt och inte vara för strikt.” (S1)

Några av socialsekreterarna tar upp betydelsen av en relation med barnet och på vilka sätt en relation kan underlätta för barnet. Nedan tas följande underrubriker upp för att redogöra för socialsekreterarnas inställning till relationen i mötet; *skapa närmre relation, beakta barnets inställning till relation samt beakta föräldrar och samtycke.*

7.2.1 Skapa närmre relation

Socialsekreterarna beskriver betydelsen av hur en närmare relation kan underlätta arbetet och att det i sin tur hjälper barnet att vara mer delaktig. En socialsekreterare säger: ”Man vinner så mycket på att försöka börja bygga en relation.” (S8) Genom att bygga en tillit kan det vara rimligt att anta att barnet kan våga öppna sig. Detta är även något som tas upp i följande citat: ”Jag är en främmande person, de sitter inte och berättar hela sitt liv för mig bara för att det finns nedskrivet en anmälan på ett papper. Så det gäller att liksom bygga tilliten först.” (S4) Av erfarenhet berättar den intervjuade att barn kan ha svårt att öppna upp sig och prata med främmande människor som den professionella ofta blir. Det räcker inte att de måste prata utifrån en anmälan, om barnet inte vill så blir det inte ett samtal. Därför blir det enligt

socialsekreterarna grundläggande att bygga upp en relation och tillit för att få barnen att öppna upp sig, och därigenom kunna ta reda på vad som behövs för utredningen. En annan socialsekreterare vidareutvecklar vinsterna och betydelsen av att skapa en relation med barn i utredningssammanhang. En relation verkar ha många fördelar, bland annat att barnet får ett bättre sammanhang om vad som sker:

Och man träffas ett par gånger så att barnet lär känna vem man är och att barnet förstår varför man ställer alla de här frågorna och att man, ja, att man bildar en slags relation med barnet så att barnet känner sig tryggt och kan känna att den kan prata med. (S9)

Socialsekreterarna berättar att de kan vara en trygghet för ett barn. Socialsekreteraren framställer att en relation mellan hen och barnet kan vara betydelsefull för att barnet ska våga ta kontakt, vilket i sin tur kan leda till att mer information kan inhämtas.

För ibland kanske en socialsekreterare kan vara en trygghet att ha den relationen. Och om man inte har någon relation kanske barnet inte vågar ringa till socialsekreteraren om det är något som är problem. (S1)

Även fast socialsekreterarna säger att de kan vara en trygghet för barnet är det inte säkert att den tryggheten går att uppnå. Socialsekreterarna redogör att tidsbrist kan påverka att barnet inte får den tid som det behöver för att bygga upp en trygg relation. Detta i sin tur är viktigt för att barnet ska våga öppna upp sig. I citatet uttrycks av en socialsekreterare att tid behöver läggas på att bygga upp en relation med barnet:

Och det är väl också ett återkommande problem i socialtjänsten just det här att man, många hinner inte bygga upp dem här långvariga relationerna för det är sådan personalomsättning för folk, det är så hög press så att folk väljer och sluta och folk blir sjukskrivna och då är det väldigt svårt för barnet och få den här tryggheten som kanske behövs för att våga öppna upp sig så. Och det är ju jättemånga barn som har haft tre, fyra, fem, sex, sju socialsekreterare och fått byta och det är klart att man inte har ett jättestort då kanske för vuxenvärlden. (S9)

7.2.2 Beakta barnets inställning till relation

”Vill dem inte det då har jag inget behov av en relation heller. Det är ju inte för vår skull liksom, det är ju för barnet.” (S6) I citatet ger socialsekreteraren en bild av att de inte har behov av att skapa en relation för egen del utan strävan efter att skapa en relation görs för barnet. De uttrycker att det är bra att känna efter vilken person barnet själv är och hur hen ställer sig till relationen. I följande citat redogörs för hur barnet har en betydande roll när det kommer till om barnet vill skapa en relation eller inte. Att möta ett relationssökande barn i en närmare relation kan vara bättre än att vara sträng mot barnet:

Då tror jag man ska gå på magkänslan vad det är för ungdom, om man känner att ungdomen är relationssökande så tror jag inte att någon vinner på att man är väldigt strikt eller så, jag tror man får ut mer av samtalen om man ändå är tillmötesgående med det. (S1)

Socialsekreterarna berättar att om barnet tydligt visar att de inte vill ha en relation så är de nogga med att inte tvinga barnen till det. Att inte tvinga barnet kopplar en socialsekreterare samman med att visa respekt:

Det är ju alltid individuellt för ibland så, så går det inte eller så vill inte barnen till exempel och det kan ju också vara en, en grej att respektera att, att om det är nått barn som inte vill prata med mig eller att inte, vill vara med eller vill ha information så behöver man ju beakta det med.
(S10)

I citatet nedan pratar en socialsekreterare om att hen vill bilda en relation till barnet kan det innebära svårigheter om barnet är rädd för socialsekreteraren eller är arg och besviken på grund av diverse beslut som fattats:

Och där kan det vara jättesvårt och bilda någon slags relation med ett barn som, som är kanske dels rädd för en, för att dem vet vad man har tagit för beslut och dels är dem arga och ledsna och vill bara hem till mamma och pappa igen. (S9)

Socialsekreterarna ger en bild av att arbetet med att skapa en relation är komplext och barnets inställning till relation kan vara en svårighet att bemästra. Det framkommer att de behöver vara lyhörda och måste anpassa arbetet ifrån fall till fall, beroende på barnet de möter.

Socialsekreterarna ger en bild av att det inte är ovanligt att barn har ett motstånd mot socialtjänsten och kontakten med socialsekreterare. I möten med barn som inte ställer sig positiva till att bilda en relation återger socialsekreterarna att de behöver arbeta mycket för att skapa en arbetsrelation. Vissa situationer kräver ett samarbete och det innebär då motiverande arbete för att få med sig barnet: *“Det kan vara rätt ofta att det tar tid att bygga upp en allians speciellt när det finns mycket motstånd och motsträvighet och man får jobba mycket.”* (S2) För att kunna skapa en relation återger socialsekreterarna att båda parter behöver ha ett intresse av att göra det, när det intresset brister eller saknas helt kan det innebära extra motiverande arbete.

7.2.3 Beakta föräldrar och samtycke

Socialsekreterarna berättar att det kan vara av stor betydelse att skapa en relation till barnets föräldrar. De lyfter fram att om föräldrarna inte är med på spåret är risken stor att ett möte med barnet inte kan ske. Yngre barn beskrivs av socialsekreterarna som att de kan vara lojala mot sina föräldrar, vilket är något som kan försvåra samtalet. Föräldrarna kan vara en nyckel till att ett möte sker över huvudtaget, speciellt när det gäller yngre barn: *”Det handlar mera om att ju yngre dom är desto mer handlar det om att först vinna föräldrarnas förtroende för att nå barnen.”* (S8)

Socialsekreterarna beskriver att det kan vara en utmaning att ha samtal där både barnet och föräldrarna deltar. I situationer med tystlåtna barn och pratglada föräldrar framgår att föräldrarna kan ta över samtalet och att fokus då läggs på föräldrarna istället för barnet.

Det kan ju finnas dem som är mer introverta och kanske inte säger så mycket och då i dem lägena är det ju jättesvårt med barnperspektivet, med det här med att kanske föräldrarna pratar jätte mycket och då är det ju jätte viktigt det här med att man får till enskilda samtal. (S8)

Utifrån citatet ges en bild av att det är viktigt att vara uppmärksam på liknande situationer och att arbeta för att kunna genomföra separata samtal där barnet får större möjlighet att delta.

Det tycks vara uppenbart att ett samtycke från föräldrarna, för att få ha enskilda samtal med barnen, påverkar hur delaktiga barnen blir. Följande citat beskriver en vanligt förekommande inställning: *“Ibland så vill ju föräldrar att man inte ska träffa barnen. Men jag brukar ändå försöka motivera ganska mycket för det, och ofta så träffar man dem ju tillslut ändå.” (S2)* Socialsekreterarna pratar om hur viktigt det är att försöka få föräldrarna att godkänna samtalet och försöka få dem att förstå att barnsamtal behöver genomföras. De tydliggör att det är högst viktigt att föräldrarna är med på banan, speciellt när det gäller barn som påverkas mycket av sina föräldrars inställning. Oftast godkänner föräldrarna enskilda barnsamtal:

Det bästa är ju om man får möjlighet att träffa barnet själv men om jag tror att jag kan få mer halvbra information om föräldern är med än att jag inte får någonting om dem inte är med så föredrar jag ju det tidigare. Jag kanske inte får reda på precis det jag vill ha reda på, men så är det. Det är ju dem förutsättningarna som jag har så dem får jag bara förhålla mig till. (S7)

Socialsekreteraren i följande citat beskriver hur en avvägning behöver göras när enskilda barnsamtal inte kan äga rum, då samtycke från föräldrarna saknas:

Jag tror en gång på tre år har det varit ett föräldrapar som motsatte sig att jag skulle ha barnsamtal. Men då fick ju jag förklara att jag har ju lagen på min sida, jag har ju rätt att ha enskilda barnsamtal och så vidare. Men de ville inte och ansåg inte. Så för att det inte skulle bli någon etisk konflikt mellan oss så fick jag ju backa liksom. Och det har hänt en gång på tre år, annars så brukar de flesta förstå att det är mitt arbete och det är jätteviktigt att vi får höra vad barnen anser också. (S3)

Socialsekreterarna framför att de vill ha ett enskilt barnsamtal men det är samtidigt viktigt att vara lyhörd inför föräldrarnas åsikter. Därför får en avvägning göras mellan dels socialsekreterarnas lagliga rättigheter om att ha enskilda samtal och dels respekt för föräldrarnas åsikter. Som citatet ovan kan i vissa fall socialsekreteraren få vara tillmötesgående och inte genomföra enskilda barnsamtal för att inte skapa en konflikt. Många gånger är det ett långt samarbete med föräldrarna som ligger framför, att då börja med att skapa en konflikt gynnar inte det fortsatta samarbetet vilket kan hanteras genom att låta föräldrarna delta i samtalet.

“Det spelar ingen roll hur mycket jag pratar med barnet, har jag inte pratat med föräldrarna så har jag inte förändrat barnets situation. Så jag måste ha med båda.” (S4) I citatet klargör socialsekreteraren att barnets situation inte ändras fullt ut, om inte föräldrarna är involverade.

Det är föräldrarna som träffar barnet varje dag och därför behöver ett samarbete fungera för att kunna hjälpa barnet.

7.3 Påverkansfaktorer

Det finns många faktorer som samspelar med varandra, för barns möjlighet till delaktighet. Socialsekreterarna gör olika bedömningar när det gäller utredningar som barn inte ska vara delaktiga i och tidsbrist i en organisation kan påverka barnets möjligheter att få vara delaktig. Faktorerna som påverkar skiljer sig från fall till fall.

För att förstå sammanhanget kommer barnets delaktighet ur ett utvecklingsperspektiv att lyftas fram. Det tydliggörs i intervjuerna att barns delaktighet har förändrats över tid. Det har gått från att skydda barnet och inte låta det vara delaktigt till att idag ha en vision att det ska vara involverat i alla steg i sin utredning. Socialsekreterarna redogör för att utvecklingen kring barns delaktighet har förflyttat sig från att skydda barnen genom att hålla dem utanför vad som händer, till att nu försöka få barnet att förstå situationen istället. Förändringen beskrivs på flera sätt av socialsekreterarna. Några talade om att tydlighet och ärlighet mot barnet eftersträvas idag. Istället för att skydda barnet mot svåra och jobbiga besked är man idag tydlig och försöker ge förståelse för situationen på ett adekvat sätt:

Där är ju jätteviktigt att få barnen att förstå varför dem inte kan bo kvar hos mamma och pappa och varför dem ska bo där dem gör och det är väldigt viktigt att vara alltså tydlig mot barnen och viktigt att dem får veta liksom, och det är väl ett ganska nytt tänk för innan har man försökt skydda barn mot liksom alla de här svåra bitarna. (S9)

Barnets delaktighet i utredningar har utvecklats över tid och är idag ofta en levande diskussion framförs i intervjuerna. Socialsekreteraren i följande citat har inte arbetat inom området länge men berättar ändå att barns delaktighet har förbättrats under den tiden:

Jag har bara jobbat 1,5 år men det har hänt ganska mycket på bara 1,5 år, men när jag pratar med kollegor som har jobbat i 10 år så har det hänt otroligt mycket med delaktighet för barn. (S1)

Barnets ställning har enligt socialsekreterarna ändrats över tid. Det även finns andra faktorer som påverkar barns delaktighet. Dessa kommer att presenteras nedan i följande underteman: *bedömning -delaktig eller ej, BBIC och tidsbrist.*

7.3.1 Bedömning- delaktig eller ej

Att barnet ska vara delaktigt ser socialsekreterarna som en självklarhet. Däremot reflekterar de över vad som delges barnet. När det gäller information berättar de att barnet inte behöver veta allting. Det gynnar inte barnet att veta allt i alla situationer, utan där görs en avvägning: *“Barn behöver inte veta allting, de behöver inte veta sådant som de inte kan påverka och bara får dem att må dåligt.” (S4)* Samma socialsekreterare ger ett exempel på något som barnet

inte behöver ta del av: ”Men jag behöver ju inte skriva det att mamma ringer och säger att ’han kan dra åt helvete den där jävla ungen!’ /.../ På vilket sätt mår Kalle bra av att få läsa det?” (S4)

Det framgår i intervjuerna att i vissa fall är behovet större för föräldrarna att få hjälp och stöd än vad det är för barnet. Hur mycket barnet involveras berättar socialsekreterarna beror på situationen, varför de har kontakt med socialtjänsten samt vad som behövs för att förbättra situationen. Socialsekreteraren ger nedan ett exempel på när barnen hålls utanför, med respekt för deras välmående:

Men sen så kan det ju vara många samtal som behövs mellan föräldrarna för att, dels få dem att samarbeta och sen så kanske till exempel få dem att ta emot hjälp i en familjeterapi och så. Men då kan det vara mer skadligt för barnet att delta. I sådana ärenden jobbar man ju mer för att hålla barnen utanför konflikten och då behöver man inte prata så mycket tänker jag, så det är väl ett sådant exempel. (S1)

Socialsekreterarna framhåller att det annars är viktigt med barns delaktighet och att det är av väsentlig del att barnen ska få sin röst hörd. Barnets och föräldrarnas åsikter kan vara olika. Det framställs som något viktigt att barn ska få möjlighet att uttrycka sin röst:

Det är ju jätteviktigt. Annars så är det ju bara de vuxna man får höra till eller andra professionella och så. Det kan ju vara föräldrar som är i konflikt som har olika uppfattningar om sitt barn eller sitt föräldraskap så då är det ju jätteviktigt. Det är ju det som är mitt jobb liksom. (S3)

En socialsekreterare understryker det väsentliga i att låta barn vara delaktiga i sin utredning: “Den är oerhört viktigt, för det är faktiskt dem vi utreder, det är deras liv, deras varande vi utreder.” (S4) Citatet tyder på att vikten ligger vid att barnets perspektiv är viktigt. Det är barnets egna liv som utredningen handlar om och då är det barnet som är i centrum.

7.3.2 BBIC

En socialsekreterare framställer att införandet av BBIC har förbättrat mycket för barnen gällande delaktighet. Fokus har flyttats från föräldrarna till barnet. ”För tidigare var fokus på föräldrarna, man pratade kanske någon gång med barnen, och ibland inte alls. Det är helt sjukt, absurt! Men nu är det ju barnen vi pratar med i första hand.” (S4)

Flera av socialsekreterarna tar upp att de arbetar utifrån BBIC som är ett utredningssystem och delvis består av mallar som ska följas i utredningen. De beskriver att BBIC-mallen är väl anpassad efter barnets perspektiv och barnets behov och att den utgår från att barnet ska vara i centrum. Det kan handla om att de ska ta reda på hur barnet känner, vad barnet har för behov samt vad den vill och önskar.

Den är väldigt anpassad efter barnperspektivet och utgår från det, även om man själv kanske har det i tankarna så riskerar man att inte glömma bort barnperspektivet så lätt för man har rubriker ’har du pratat med barnet?’,

'barnets åsikt' är en rubrik och så där. Det finns alltid saker som kan bli bättre, men den mallen är väldigt utförlig. (S1)

I intervjuerna framkommer det att det finns tydliga rubriker som gör att socialsekreterarna kan säkerställa att barnet själv ska vara delaktigt och att barnens egna åsikter kommer fram. Socialsekreterarna säger att mallen gör så att de blir påmind om vikten av att barnets åsikter kommer fram och att det blir tydligt om det skulle missas:

Nu är det ju så pass bra liksom i BBIC- utredningen som vi har. Man ska ju liksom både ta med barnens åsikter och. Man har ju mycket redskap i själva utredningsmallen som säger, som gör att man ska ta till vara på allas åsikter liksom. (S8)

Det tydliggörs i intervjuerna att barnet idag är huvudperson i sin utredning. Det innebär enligt socialsekreterarna att barnet automatiskt blir mer delaktigt jämfört med tidigare när det var föräldrarna som var utredningens fokus. Socialsekreterarna redogör för att barnen har fått en central roll i utredningen genom införandet av BBIC. I följande citat jämför socialsekreteraren en av skillnaderna från innan BBIC infördes och efter samt hur det förbättrat barnets delaktighet:

BBIC är ju upplagt så att alla utredningar utgår från barnet, det är dem som är aktbärare. Till skillnad från förr, när det var en förälder som var aktansvarig på nått sätt och då utredde man från andra perspektivet. Nu utreder man, det är barnet som bär akten. (S7)

7.3.3 Tidsbrist

Flera socialsekreterare påtalar att arbetsmiljön kan bli en negativ påverkan till barns delaktighet och att det kan innebära att barn inte alltid får den tid som de skulle behöva. I följande avsnitt behandlas hur barnets delaktighet kan påverkas av förhållandena som råder på arbetsplatsen.

En socialsekreterare berättar att barns möjlighet till delaktighet till stor del avgörs av arbetsbelastning: *“Vi har ju en enorm belastning och det får ju inte påverka egentligen, men det gör det ju dessvärre.”* (S2) De intervjuade är överens om att barns delaktighet är högt prioriterat, men den påverkas negativt av rådande arbetsbelastning och tidsbrist: *“Tyvärr så är det ju på grund av tidsbrist just nu i socialtjänsten, det är en ganska pressad situation i hela, hela Sverige, så trillar väl det här bort många gånger, just nu.”* (S9) Socialsekreteraren menar att det är en pressad situation inom socialtjänsten och det påverkar barnens delaktighet negativt genom att annat prioriteras högre. Hen framställer att arbetssituationen kan innebära att träffar med barnen inte sker så ofta som det borde. I följande citat görs tydligt att det är önskvärt att släppa allt runtomkring när hen går in i ett barnsamtal, men att det inte alltid är möjligt:

Men sen är det ju också vår arbetssituation tänker jag, med tid och lite så att man, hur mycket tid man kan lägga på olika saker och så där. Fast att barn ska vara delaktiga i en utredning är ju prioriterat så är det ju men just

det här, jag tänker på det här om man är stressad och så sitter man och pratar med ett barn, det blir ju inte bra. Utan att man tänker på annat, det påverkar ju också delaktigheten tänker jag, hur jag är, och hur förberedd jag är och så där. (S5)

Socialsekreterarna arbetar mycket för att barnen ska vara delaktiga, men säger att de kan bli bättre på att involvera barnen. Ett exempel från en socialsekreterare beskriver att anledningen kan vara tidsbrist: *“Ibland tycker jag att vi kan bli bättre på att ha dem mer delaktiga, ibland på grund av, ja det kan vara allt möjligt, att man inte hinner.” (S10)*

8. Diskussion

Diskussionen är uppdelad i *resultatdiskussion* och *metoddiskussion*.

8.1 Resultatdiskussion

I kommande avsnitt kopplas resultatet samman med tidigare forskning samt handlingsutrymme. För att göra diskussionen överskådlig används samma underrubriker som i resultatet; *flexibilitet, relation* samt *påverkansfaktorer*.

8.1.1 Flexibilitet

I resultatet framkommer att socialsekreterarna får anpassa sig efter vilket barn de möter och att de behöver vara flexibla i sitt arbete. Det lyfts även fram i intervjuerna att det ställs stora krav på socialsekreterarna för att göra barnet delaktigt och att arbetet i vissa stunder inte är helt enkelt. En genomgående faktor som påverkar delaktigheten är barnets ålder. Arbetet ser olika ut beroende på om det är ett yngre eller ett äldre barn och anpassas i sin tur utifrån barnets möjligheter och förmågor. Detta överensstämmer med Socialstyrelsen (2012) där det framgår att när information ska ges och inhämtas bedöms barnets mognad och ålder för att kunna anpassas därefter.

I resultatet skildras att socialsekreterarna anpassar tillvägagångssätten för att ge information och att få information, beroende på vilken ålder som barnet har. Det kan antas att socialsekreteraren ser barnet efter deras mognad och personlighet och inte helt förlitar sig på vilken siffra som åldern har. Baserat på barnets ålder skiljer det sig åt mellan socialsekreterarna hur de ger eller får information och det görs tydligt att socialsekreterarna använder olika metoder för detta. Detta ligger i linje med Socialstyrelsen (2014) som redogör för att professionella inom socialtjänsten behöver ha kunskap om metoder för att kunna göra barn delaktiga i samtal.

Ju äldre barnet blir desto mer information kan en socialsekreterare ge samt få av barnet och det görs tydligt i socialsekreterarnas utsagor att ett äldre barn får fler möjligheter till delaktighet än ett yngre barn. I resultatet framkommer att yngre barn däremot kan ha svårt att uttrycka sig då de inte har ett fullt utvecklat tal eller mognad. Det kan i sin tur leda till att deras nivå på delaktighet är lägre. I resultatet tydliggörs att socialsekreterarna måste anpassa

sig efter barnets individuella egenskaper och attityder. Socialsekreteraren klargör att de behöver arbeta olika beroende på vem de möter. I vissa möten kan de behöva arbeta mer motiverande än i andra för att barnet ska känna sig bekvämt i situationen. Detta ligger i linje med vad Socialstyrelsen (2012) skriver om att barnet ska ses som ett subjekt och inte bara ett objekt, det är viktigt att se till hela barnet och alla faktorer som påverkar deras förutsättningar. En problematik kan vara att yngre barn inte får samma utrymme till delaktighet som äldre barn, bara för att de inte har åldern eller mognaden inne. Dessutom kan det vara svårt att bedöma hur delaktigt barnet kan vara. Det kan bli riskabelt att bara se till barnets ålder eftersom stora variationer finns mellan barns egenskaper, mognad och personligheter, vilket även kan förmodas ha inverkan på barnets delaktighet.

I resultatet skildras att det läggs ett stort ansvar på socialsekreterarna för att få barnen delaktiga. Ett stort handlingsutrymme ges socialsekreteraren som har ett antal metoder att tillgå för att möjliggöra delaktighet. Vilket tillvägagångssätt som väljs beror på bedömningen som socialsekreterarna gör av barnets egenskaper. Socialsekreteraren har en frihet att välja metod i samtalet. För att göra det behövs kompetens och erfarenhet för att kunna fatta adekvata beslut (Svensson et al., 2008). Det kan antas att det är ett stort ansvarstagande för socialsekreteraren att besitta flera metoder men att samtidigt ha förmågan att kunna välja ut den bäst lämpliga för situationen. Att kunna veta vilken metod som används bäst i vilken situation kan synliggöras av Lipskys (2010) och gräsrotsbyråkratens dilemma. Det innebär en svårighet för socialsekreteraren vid val av metod. Hen ska hjälpa och vara lyhörd inför individen på bästa sätt och samtidigt följa organisationens riktlinjer.

De intervjuade beskriver att de är flexibla och anpassningsbara i bemötandet med barnet. Socialsekreterarna lyfter fram att yngre barn kan behöva bemötas med en mjukare ingång och ett språk anpassat till deras nivå. De beskriver att de strävar efter att få prata enskilt med barnet men har av erfarenhet insett att det är nödvändigt att vara flexibel när det kommer till vilka som deltar i samtalen. I resultatet redogörs för att det kan vara bra att vara flexibel och anpassningsbar genom att låta barnet ha med en kompis eller sina föräldrar på samtalet, för att över huvudtaget kunna prata med barnet. Resultatdelen ger en bild av att mötet med barnet även handlar om att barnet ska förstå varför hen är där, likaväl som att känna sig trygg i situationen. Att vara flexibel vid mötet med barn är något som Svensson et al. (2008) beskriver då socialsekreterarna får anpassa sitt arbete efter barnet. Anpassningen beror på hur de tolkar sitt handlingsutrymme och vilka erfarenheter de har med sig.

Socialsekreterarna skildrar att de måste kunna bemöta barnen och läsa av dem från fall till fall. De redogör för att de finns många olika arbetssätt som bidrar till att barn på bästa sätt ska känna sig väl bemötta och som medför att socialsekreterarna ska beakta deras åsikter. I en studie av Mitchell et al. (2010) har det dock visats att ungdomar inte upplever att de har blivit bemötta på ett önskvärt sätt, blivit lyssnade på eller känt att deras åsikter och upplevelser är av stor betydelse. På liknande sätt har Barnombudsmannen (2011) belyst att många barn i kontakt med socialtjänsten är missnöjda med bemötandet de får. Av forskningen blir det tydligt vad barnen önskar för att de ska känna sig väl bemötta, nämligen att de blir lyssnade på och känner att deras åsikter är av vikt. Det kan förmodas att socialsekreterarna försöker

vara ännu mer flexibla i bemötandet med barn idag än för bara något år sedan och att utvecklingen att lyssna på barn och bemöta dem är i förändring. Det kan antas att det är något som socialsekreterarna ständigt arbetar med för att förbättra.

8.1.2 Relation

Det framställs i resultatet att alla socialsekreterare har en relation till barnet, men några förespråkar en närmre relation. Att den professionella ansvarar för relationen framkommer i resultatet, vilket även är något Svensson et al. (2008) förtydligar. Författarna skriver att det är socialsekreteraren som bär ansvaret för att relationen inte blir för djup eller går för långt. En avvägning behöver enligt författarna göras om relationen går för långt, vilket ställer stora krav på socialsekreteraren att kunna dra gränsen vid rätt tillfälle. Enligt de intervjuade kan en del barn behöva ha en närmare relation för att känna sig trygg, våga öppna sig och bli delaktiga. Detta är även något som Røkenes (2007) skriver om; det kan vara lättare att berätta om sina erfarenheter om individen känner sig bekväm i samtalet. Det kan även vara mer avgörande för barnet att skapa en relation, än hur den professionella använder sig av diverse metoder för att kunna föra ett samtal (Røkenes, 2007). Det kan antas att socialsekreterarnas förhållningssätt till barnet beror på vem de är som person och vilka erfarenheter de har med sig.

Det framkommer i resultatet att barn kan tycka det är jobbigt att prata med främmande människor och att de kan ha svårt att öppna sig. I Barnombudsmannens rapport (2011) lyfts det fram att flera barn kan ha blivit svikna av andra vuxna och av anledning till det kan det vara extra viktigt att skapa en tillit mellan socialsekreteraren och barnet.

Huruvida en relation utformas och upprätthålls förtydligar socialsekreterarna är upp till den professionella och att det inte är något som barnet kan ansvara för. Socialsekreterarna framhåller att samtidigt som en relation skapas och upprätthållas behöver de vara uppmärksamma på barnets signaler och inställning till en relation. I resultatet framgår att om barnet inte vill ha en närmare relation är det något som måste respekteras. Som framgår av Socialstyrelsen (2004) är det viktigt att socialsekreteraren inte lägger för stort fokus på relationen då barnet kan vara i en känslig situation. Det framkommer även att en stark relation kan bli svår för vissa barn att hantera, då det blir ett avslut efter utredningens gång. Det kan antas att det är betydelsefullt att, som socialsekreterare, ha ett medvetet förhållningssätt om hur relationen påverkar delaktigheten. Det kan vara intressant att spekulera i om det är viktigt att skapa en bra relation till barnet om kontakten kommer att vara långvarig. Dock är det något som kan vara svårt att veta i utredningens början hur lång kontakten kommer att bli.

I resultatet tydliggör socialsekreterarna att föräldrarna är en viktig del för barns möjligheter att vara delaktiga. Det framkommer att socialsekreteraren ibland ställs inför situationer där föräldrarna är med i samtalet. De uttrycker att det ibland kan vara svårt att få viktig information från barnet när föräldrar närvarar, men att de ändå måste förhålla sig till det. Det framställs att socialsekreteraren måste anpassa mötet efter vilka som deltar, men ändå behålla barnet i centrum. Svensson et al. (2008) skriver att socialarbetaren har möjligheter att utforma arbetet på olika sätt, beroende på hur de tolkar sitt handlingsutrymme. Antingen kan

socialarbetaren följa riktlinjer och acceptera det utrymme som finns eller så kan socialarbetaren vidga det befintliga handlingsutrymme och påtala förändring. Trots detta handlingsutrymme kan det antas att socialsekreterarna tycker att det är svårt att ha enskilda samtal med barn om föräldrarna motsätter sig det. Socialsekreterarna förmodas vara flexibla och anpassa sig, annars får de gå emot föräldrarna vilja. Detta kan antas vara jobbigt för socialsekreterare och kan medföra att de istället förhåller sig till den information som kommer fram när föräldrar deltar. Att socialsekreterare inte utför enskilda barnsamtal kan antas göra att viktig information går förlorad och en korrekt bedömning inte kan ske, på så vis kan utredningen försvåras.

8.1.3 Påverkansfaktorer

Det framkommer i resultatet att socialsekreterarna diskuterar kring olika faktorer som kan påverka barns möjlighet att vara delaktiga, samt hur barns delaktighet har förändrats över tid. Socialsekreterarna talar om att förr i tiden var det föräldrarna som var huvudpersonen i utredningen, även om det fanns ett barn med i bilden. Idag framhåller de att situationen är annorlunda och genom både lagstiftning och Barnkonventionen så minskar synsättet på barn som objekt. Barn har fått rätt till att vara delaktiga, samt att deras åsikter ska bli hörda när det gäller utredningar som berör dem. Det ligger i linje med vad Socialstyrelsen (2012) tydliggör; barnet ska idag ses som subjekt. Att barn ses som ett subjekt innebär att de är en person som med åldern får ökad möjlighet att vara delaktig. Det är barnets egna intressen och åsikter som ska tas till hänsyn och inte vilken ålder barnet har.

I resultatet blir det tydligt att det kan påverka mötet med barnet om socialsekreteraren är stressad för att tiden inte räcker till. Det överensstämmer med vad Barnombudsmannen (2011) skriver; tid, kompetens och regelbundenhet behövs för att skapa tillit mellan barnet och socialsekreteraren. På liknande sätt framhåller Svensson et al. (2008) att socialsekreteraren har makt över sin tid. Det kan antas att en stor omsättning på personal kan påverka den regelbundenhet som barnet behöver för att kunna skapa ett förtroende i relationen. Att ha tillräckligt med tid för barnet förmodas vara av vikt i mötet. Det går att förmoda att socialsekreterarens handlingsutrymme påverkas av den tidsbrist som finns på organisationen och att det i sin tur kan leda till att barnet inte får den tid som hen egentligen hade behövt. Spekulera går att göra på hur mycket tidsbrist och personalomsättning påverkar handlingsutrymme; minskar socialsekreterarnas möjligheter att fördela sina resurser om tiden inte finns?

I intervjuerna lyfts fram att BBIC är ett hjälpmedel för att försäkra sig om att barnen har blivit delaktiga i processen. BBIC gör att barns delaktighet blir tydligare genom att sätta barnet i centrum. Av erfarenhet berättar socialsekreterarna att barnet idag är i fokus och enskilda barnsamtal genomförs, till skillnad från tidigare när föräldrarna stod i centrum och barnet knappt sågs. Det ligger i linje med Hultmans (2003) avhandling där hon skriver att socialsekreterare måste vara medvetna om hur deras formuleringar kan påverka barnet i utredningen. Inhämtning av information från barnens olika områden, som sker i BBIC, måste formuleras på barnets nivå för att kommande insatser sedan ska kunna passa barnet på bästa

sätt. Socialstyrelsen (2012) framhåller att barnet ska ses som en aktör där hen ges möjlighet att agera och bestämma i frågor som rör hen personligen. Det går att antas att barnets specifika behov och intressen beaktas då de är i centrum och att BBIC har medfört att barnet alltmer ses som ett subjekt.

Socialsekreterarna framhåller i resultatet att de eftersträvar att barnen ska vara delaktiga men i enstaka situationer behöver barnet skyddas och de får då inte ta del av information som kan skada dem. Det överrensstämmer med vad Socialstyrelsen (2012) tar upp; barn ska få vara delaktiga i möjligaste mån utan att det blir betungande för dem. Delaktigheten ska bestämmas utifrån barnets ålder och mognad. Det går att tänka sig att det är viktigt att möjliggöra barns delaktighet men att det samtidigt inte ska påverka barnet på något negativt sätt. Barn är barn och det är viktigt att inte de inte ska få ta ett för stort ansvar. Barns delaktighet får bedömas från fall till fall.

8.2 Metoddiskussion

En kvalitativ studie valdes för att syftet var att öka förståelsen för hur socialsekreterare arbetar och resonerar kring barns delaktighet vid beslutsprocesser. Genom att göra en kvalitativ studie så har vi fått socialsekreterarnas egna ord, berättelser och erfarenheter. Syftet med vår studie har inte varit att generalisera resultatet utan undersöka hur det kan se ut. De socialsekreterare som vi har intervjuat gav oss varierande information kring hur de arbetar för att barn ska bli delaktiga. Vårt urval består främst av kvinnor och vårt syfte reflekterar inte över manliga eller kvinnliga förhållningssätt i arbetet. Därav ska inte detta ha haft någon större påverkan på materialet. Vi tror inte att ett större urval eller att fler intervjuer hade gett oss ett annorlunda resultat.

När intervjufrågorna skrevs fanns begränsad kunskap inom ämnet. En tidigare ämnesfördjupning låg till grund för valet av ämne för uppsats där vi såg att en kunskapslucka fanns inom området. En viss förståelse inom ämnet skapades därigenom genom litteratur som studerats och på så vis hade vår kunskap blivit bättre innan intervjuerna ägde rum. I efterhand har det upptäckts att vissa frågor i intervjuguiden inte var så relevanta för att få svar på studiens nuvarande syfte och att det istället skulle kunnat göras om eller formulerats på ett annat sätt. Intervjuguiden baserades på det dåvarande syftet. Studiens syfte har ändrats efter materialet samlats in. Studien har utgått från en induktiv ansats, med öppna frågor i vår intervjuguide som gav socialsekreterarna stort utrymme att ge information. Genom den induktiva ansatsen blev deras svar i centrum och frågorna i intervjuguiden fick mindre betydelse.

9. Slutsatser

Studien har visat att socialsekreterarna behöver vara flexibla i sitt arbete för att kunna bemöta barn i sitt arbete och för att kunna möjliggöra barns delaktighet. Alla möten med barn ser

olika ut och socialsekreterarna måste anpassa sig till individen den möter. Barnets ålder och mognad spelar roll och avvägningar får göras utefter vilka hinder och motstånd som uppstår. Det har visat sig finnas många varierande arbetssätt som socialsekreterarna använder för att göra barn mer delaktiga och arbetssättet varierar utefter hur mötet ser ut. Även när det gäller betydelsen av relationer finns det olika förhållningssätt bland intervjupersonerna. Kunskap behöver finnas för att kunna avgöra vilket arbetssätt som passar barnet och flexibilitet måste finnas i hur mötet kan förändras. Tids- och resursbrist på socialtjänsten kan innebära att barnet inte får all den möjlighet till delaktighet som barnet har rätt till. I tidigare forskning nämns att barn inte känner sig delaktiga men i studien framkommer att socialsekreterarna aktivt arbetar för att göra barn delaktiga. Socialsekreterarna har ett komplext arbete och möten med barn skiljer sig, från fall till fall.

9.1 Förslag till vidare forskning

Utifrån studien ger vi förslag på vidare forskning inom området hur barn ser på sin delaktighet, hur socialsekreterarna möjliggör för barn att vara delaktiga och sambandet däremellan. Vi har uppmärksammat att det finns en kunskapslucka mellan barnets och socialsekreterarens syn på delaktighet. Det är intressant med vidare forskning i form av att tydliggöra på vilket sätt som barnet inte upplever sig delaktigt eftersom socialsekreterarna säger att barnen görs delaktiga.

Med grund i hur lång tid det har tagit för barn att få egna rättigheter historiskt sett är det möjligt att nuvarande Barnkonvention, lagar och föreskrifter om barns delaktighet behöver få ta sin tid innan en långsiktig skillnad upptäcks. Det kan därför vara intressant med vidare forskning för att se hur dagens lagar och föreskrifter gjort skillnad för barnets rättigheter.

Då socialsekreterarna pratar varierande om relationens betydelse i utredningar vore det intressant med forskning i området. Hur kan en relation mellan barnet och socialsekreteraren påverka barns delaktighet?

10. Referenser

- Andersson, G. & Rasmusson, B. (2006). Fosterbarns perspektiv på socialtjänstens företrädare. *Socialmedicinsk tidskrift* 83(1), 5-15. Hämtad från <http://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/issue/view/96/showToc>
- Barn. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 11 maj 2015, från www.ne.se/
- Barnombudsmannen. (2006). *Röster som räknas: barn och ungas rätt till delaktighet och inflytande*. BO Årsrapport 2006. Tryck Lenanders Grafiska AB. Hämtad från http://www.barnombudsmannen.se/globalassets/systemimporter/publikationer2/rosters_omraknas06_tillganglig.pdf
- Barnombudsmannen. (2011). *Bakom fasaden*. Tryck Elanders. Hämtad från <http://www.barnombudsmannen.se/globalassets/systemimporter/publikationer2/arsrapport-bakom-fasaden-2011.pdf>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Cashmore, J. (2002). Promoting the participation of children and young people in care. *Child Abuse & Neglect* 26, 837–847. doi: 10.1016/S0145-2134(02)00353-8.
- Cederborg, A-C. & Karlsson, Y. (2001). Omhändertagande med barnets perspektiv. *Socialvetenskaplig tidskrift* 8(3), 163-179. Hämtad från <http://svt.forsa.nu/Documents/Forsa/Documents/Socialvetenskaplig%20tidskrift/Artiklar/2001/Omh%C3%A4ndertagande%20med%20barns%20perspektiv%20av%20Ann-Christin%20Cederborg%20och%20Yvonne%20Karlsson.PDF>
- Cederborg, A-C. (2012). Barnperspektiv i myndighetsutövning. *Locus* 24 (1-2), 6-27. Hämtad från http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.134033.1367844784!/menu/standard/file/364208_Locus1-2-12_Inlaga_T.pdf
- Cromby, J. & Nightingale, D. (2001). Vad är det för fel med den sociala konstruktionismen? I J. Cromby & D. Nightingale (Red.), *Socialkonstruktionistisk psykologi: en kritisk analys av teori och praktik*. (s. 17-44). Lund: Studentlitteratur.
- Delaktighet. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 11 maj 2015, från <http://www.ne.se/>
- Danemark, B. (2011). Metateoretiska perspektiv på utvärdering. I B. Blom, S. Morén, & L. Nygren, (red.), *Utvärdering i socialt arbete. Utgångspunkter, modeller och användning*. (s. 55-70). Stockholm: Natur & Kultur.

- Flexibilitet. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 11 maj 2015, från <http://www.ne.se/>
- Forkby, T. & Larsson, L. (2007). *Serviceinsatser inom socialtjänsten. Perspektiv, inriktning och utsatta barns skydd*. FoU i Väst /GR. Första upplagan. Mölndal: PR- Offset. Hämtad från <http://polisen.azurewebsites.net/wp-content/uploads/2013/05/Serviceinsatser-inom-socialtjansten.pdf>
- Förenta Nationerna. (1989). *Konvention om barnets rättigheter*. Hämtad 12 maj 2015, från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>
- Hen. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 12 maj 2015, från <http://www.ne.se/>
- Hultman, E. (2013). *Barnperspektiv i barnavårdsutredningar – med barns hälsa och barns upplevelser i fokus*. (Doktorsavhandling, Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande).
- Jacobsen, D. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsson, K. & Meeuwisse, A. (2008). Fallstudieforskning. I A. Meeuwisse & H. Swärd (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. (s. 41-55). Stockholm: Natur och Kultur. Första utgåvan.
- Jacobsson, K., Thelander, J. & Wästerfors, D. (2010). *Sociologi för socionomer*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Johansson, B. & Karlsson, M. (2013). Inledning. I B. Johansson & M. Karlsson (Red.), *Att involvera barn i forskning och utveckling*. (s 11-26). Lund: Studentlitteratur.
- Kenwood, C. (2001). Social konstruktionism: konsekvenser för den psykoterapeutiska praktiken. I J. Cromby, & D. Nightingale, (Red.), *Socialkonstruktivistisk psykologi: en kritisk analys av teori och praktik*. (s. 234-250). Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB. Andra upplagan.
- Leeson, C. (2007). My life in care: experiences of non-participation in decision-making processes. *Child and Family Social Work*, 12(3), 268–277. doi: 10.1111/j.1365-2206.2007.00499.x.
- Lipsky, M. (2010). *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.

- Mitchell, M., Kuczynski, L., Tubbs, C. & Ross, C. (2010). We care about care: advice by children in care for children in care, foster parents and child welfare workers about the transition into foster care. *Child and Family Social Work*, 15(2), 176–185. doi: 10.1111/j.1365-2206.2009.00657.x.
- Nordenfors, M. (2010). *Delaktighet- på barns villkor?* Tryck: Elanders. Hämtad från http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/pdf/publikation/Delaktighet_pa_barns_villkor_web.pdf
- Payne, M. (2005). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Rädda Barnen. (2010). *Barnet som medborgare. En analys av förutsättningarna för att skapa ett index över barns medborgerliga och politiska rättigheter*. Trägårdh, L & och Vamstad, J. (red.) Ersta Sköndal Högskola. Hämtad från <http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/3178.pdf>
- Røkenes, O. H. (2007). Relationskompetens och kommunikation. I O. H. Røkenes & P-H. Hanssen. *Bära eller brista: kommunikation och relationer i arbetet med människor*. (s.9-49). Malmö: Gleerups Utbildning.
- Sandin, B. & Halldén, G. (2003). Välfärdsstatens omvandling och en ny barndom. I B. Sandin & G. Halldén (Red.), *Barnets bästa - en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering* (s. 7-23). Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB.
- Schiratzki, J. (2003). Barnkonventionen och barnets bästa - globalisering med reservation. I B. Sandin & G. Halldén (Red.), *Barnets bästa - en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering* (s. 25-52). Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB.
- Searle, J. (1999). *Konstruktionen av den sociala verkligheten*. Göteborg: Daidalos.
- SFS (2001:453). *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Socialstyrelsen. (2004). *Samtal med barn i socialtjänsten*. Hämtad från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10348/2004-1108_20041108.pdf
- Socialstyrelsen. (2012). *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18734/2012-6-16.pdf>
- Socialstyrelsen. (2013). *Barns behov i centrum*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19217/2013-11-2.pdf>

- Socialstyrelsen. (2014). *Barns delaktighet i utredningar om vårdnad, boende och umgänge*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19653/2014-12-40.pdf>
- Socialstyrelsen. (2015). *Utreda barn och unga*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19644/2015-1-9.pdf>
- SOU 1997:116. *Bilaga till huvudbetänkande - Barns bästa. En antologi*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/30/26/b5f6f5ce.pdf>
- Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB. Tredje upplagan.
- Unicef. (u.å.) Barnkonventionens historia. Hämtad 22 Maj, 2015 från <https://unicef.se/barnkonventionen>
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från Stockholm. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Vetenskapsrådet. (2005). B. Gustafsson, G. Hermerén & B. Petersson. *Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och exempel*. Vetenskapsrådets rapportserie 2005. Hämtad från http://www.du.se/PageFiles/3894/vr2005_1.pdf

Bilaga 1

Kontaktbrev

Hej!

Vi är tre socionomstudenter från Hälsohögskolan i Jönköping som skriver vår C-uppsats under våren 2015. Vi vill väldigt gärna komma i kontakt med och intervjua socialsekreterare som arbetar med utredningar som rör barn och unga.

Syftet med vår uppsats är att ta reda på hur socialsekreterare arbetar för att barn och ungdomar görs delaktiga och får komma till tals under en utredning.

Vi är mycket tacksamma om någon eller några på er arbetsplats har möjlighet att medverka vid en intervju under vecka 14, 15 eller 16. Intervjun beräknas ta ca 45 minuter och vi kommer att förklara skriftligt längre fram hur intervjun kommer att gå till. Deltagande i studien är frivilligt och konfidentiellt. När vår uppsats är färdig får ni gärna läsa den.

Vi ringer i slutet av veckan för att höra oss för om det finns intresse av att delta.

Med vänlig hälsning

Xxxx Xxxxx

Mob nr.

Mailadress

Xxxx Xxxxx

Mob nr.

Mailadress

Xxxx Xxxxx

Mob nr.

Mailadress

Bilaga 2

Informationsbrev

Hej

Tack för att du vill medverka i vår kvalitativa studie om barns delaktighet vid utredningar.

Här kommer lite kort information om intervjun DAG, DATUM KL.

Du behöver inte förbereda dig på något sätt. Under intervjun blir du i stora drag ombedd att berätta om hur du arbetar. Intervjun sker enskilt, och den kommer att spelas in för att senare kunna transkriberas och sedan återges så korrekt som möjligt i uppsatsen. Den inspelade intervjun lyssnas endast av oss som skriver uppsatsen, därefter raderas inspelningen.

Deltagandet i studien är frivilligt och det går när som helst att avbryta deltagandet eller avböja att svara på vissa frågor. Studien är konfidentiell och vilken kommun det gäller samt enskilda individers uppgifter kommer att aidentifieras och skyddas.

Den färdiga uppsatsen kommer att vara tillgänglig på Hälsohögskolan i Jönköping vilket innebär att det kommer att vara offentligt material. Om intresse finns får du gärna ta del av vår färdiga uppsats.

Vi eventuella frågor kontakta

Namn

Mailadress

Mob nr.

Hälsningar

XXXX XXXXX, XXXX XXXXX & XXXX XXXXX

Bilaga 3

Intervjuguide

INLEDANDE FRÅGOR TILL RESPONDENTEN

1. Skulle du vilja berätta lite kort om hur din yrkesroll och om du jobbar med någon specifik åldersgrupp?
2. Hur länge har du arbetat på den här organisationen?

OM BARN I UTREDNING:

3. Hur ser du på barnperspektivet när det gäller barn i utredning?
4. Hur arbetar du för att barnperspektivet ska beaktas i en utredning?
5. Hur ofta brukar du träffa barnen som utredningen handlar om?
6. Hur arbetar du för att barn ska få möjlighet att vara delaktig när det gäller dess utredning?
7. Skulle du kunna beskriva hur ett möte med barn går till? Hur brukar samtalen se ut? Vart träffas ni? Finns det några andra arbetsätt, förutom samtal, för att barn ska kunna vara delaktiga?
8. Arbetar du på olika sätt beroende på vilken ålder barnet har?
9. Hur ser du på barns delaktighet i utredningar som rör dem själva? Är det viktigt att låta barnet delta i beslutsprocessen? I vilken utsträckning kan barnet delta i och spelar barnets ålder någon roll?
10. Kan du berätta om någon situation där barnets åsikt hade betydelse i beslutsprocessen? Eller, om en sådan situation aldrig ägt rum, hur stor betydelse tycker du att barns delaktighet har?
11. Hur gör du om du och barnet har skilda åsikter?
12. Hur ser dokumentationen ut när det gäller barns egna åsikter? Om dina och barnets åsikter skiljer sig, redovisas det i dokumentationen.
13. Finns det någon anledning till att inte prata med ett barn? Kan du beskriva en sådan? Kan barns delaktighet vara olämpligt på något sätt?
14. Om du skulle ha svårt att prata med barnet, vad gör du då?
15. Om ett barn visar att den inte vill skapa en relation, hur gör du då?